

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

2015

Eliška Komárková

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra kulturních a náboženských studií

Bakalářská práce

Autor: Eliška Komárková
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Transkulturní komunikace
Vedoucí práce: PhDr. Tomáš Petráček, Ph.D., Th.D

Hradec Králové

2015

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ
Pedagogická fakulta
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eliška Komárková**
Osobní číslo: **P111132**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Transkulturní komunikace**
Název tématu: **Střet civilizací Samuela Huntingtona a jeho česká recepce**
Zadávající katedra: **Katedra kulturních a náboženských studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářské práce se bude zabývat nejslavnějším a nejdiskutovanějším spisem politologa Samuela Huntingtona. Po představení autora a základních tezí jeho díla se soustředí na české reakce na jeho knihu. Zvláště bude sledovat odkazování na jeho základní teze v politickém světě a v debatě o multikulturalismu v českém intelektuálním prostředí.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Seznam odborné literatury:

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PhDr. Tomáš Petráček**
Katedra kulturních a náboženských studií

Datum zadání bakalářské práce: **27. února 2013**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2015**

doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Petráček
vedoucí katedry

V Hradci Králové dne 26. března 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucího bakalářské práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 31. 3. 2015

Anotace

KOMÁRKOVÁ, ELIŠKA. *Střet civilizací Samuela Huntingtona a jeho česká recepce*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se bude zabývat nejslavnějším a nejdiskutovanějším spisem politologa Samuela Huntingtona. Po představení autora a základních tezí jeho díla se soustředí na české reakce na jeho knihu. Zvláště bude sledovat odkazování na jeho základní teze v politickém světě a v debatě o multikulturalismu v českém intelektuálním prostředí.

Klíčová slova: civilizace, kultura, islám, Západ, válečné konflikty, odlišnosti

Annotation

KOMÁRKOVÁ, ELIŠKA. *The clash of civilizations by Samuel Huntington and his reception in the Czech Republic*. Hradec Králové: Pedagogical Faculty, University of Hradec Králové, 2015 pp. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor paper deals with the most well-known and discussed work of the politologist Samuel Huntington. After introducing the author and the basic theses of his work it focuses on Czech reactions to his book. It will mainly concentrate on references to his main theses in the world of politics and in the debate about multiculturalism.

Keywords: civilization, culture, Islam, west, war conflicts, differences

Obsah

1. Úvod	9
2. Samuel Phillips Huntington a svět civilizací	10
2.1. Nová éra ve světové politice	11
2.2. Civilizace v dějinách a dnes.....	13
2.3. Univerzální civilizace? Modernizace a pozápadnění.....	16
3. Proměnlivá civilizační rovnováha	18
3.1. Oslabení Západu: moc, kultura a obrat k domorodým kulturám	18
4. Rodící se řád civilizací	20
4.1. Kulturní proměna globální politiky	20
4.2. Ústřední státy, soustředné kruhy a civilizační řád	21
5. Sřet civilizací	23
5.1. Západ a zbytek světa: intercivilizační problémy	23
5.2. Globální politika civilizací.....	24
5.3. Od přechodových válek k válkám na civilizačních hranicích	25
5.4. Budoucnost civilizací.....	26
6. Reakce a recenze	27
6.1. Sřet civilizací? Žhavé sondy deseti autorů	34
7. Možné spouštěče konfliktů.....	39
8. Závěr.....	42
Bibliografie.....	43

1. Úvod

Dílo Samuela Huntingtona, kterému se budu ve své bakalářské práci věnovat, je jedním z nejdiskutovanějších titulů poslední doby. Má své zastánce i odpůrce, a proto kniha *Střet civilizací* nabízí velmi kontroverzní témata, která stojí za to rozebrat a porozumět jim v kontextu naší kultury. Část své bakalářské práce budu věnovat samotnému autorovi, který je velice významnou a vlivnou osobou v politické sféře. Dále se budu zabývat jednotlivými tématy v knize a ty pak aplikovat na české prostředí. Huntington byl významný autor, který napsáním svého významného díla rozpoutal celosvětovou diskuzi o boji kultur.

Huntingtonova kniha je velmi rozsáhlé dílo. Informace v něm budu číst a studovat kriticky, a jelikož to není kniha na „jedno použití“, to, co čtenář nepostřehne napoprvé, postřehne napodruhé, neboť při dalším opakovaném čtení se mu otevírají nové a nové otázky a myšlenky, kterým chce porozumět. Rozhodně mě studium této publikace donutí přemýšlet a uvažovat jinak než doposud, na což se těším. Na jeho dílo také navazuje několik recenzí od různých autorů, které chci prostudovat a v práci rozebrat. Ve své bakalářské práci se budu zabývat právě těmito různorodými reakcemi na Huntingtonovu publikaci. Pohledy jiných autorů mi tak pomohou utvořit si vlastní názory na danou problematiku, kterými chci práci prokládat a komentovat.

Samuel Huntington ve své knize uvádí problém mezi civilizacemi, jedná se, jak už název napovídá, o střet východní a západní civilizace. Východ a Západ nikdy nebyli spojenci, ale v poslední době je o východních státech víc a víc slyšet. Nejen, že tam probíhají válečné nepokoje, kterých jsou poslední dobou plné noviny, ale jde i o to, co tyto státy představují. Na Východě, jak víme, se setkáváme s úplně jinou kulturou než na Západě, nejdominantnějším odlišujícím prvkem této kultury je náboženství, díky kterému politické nepokoje vznikají. Náboženství a mnoho dalších kulturních jinakostí, které se islámskému světu přičítají, což je pro nás na Západě nepochopitelné, nepředstavitelné, nevídané. Ať už to označíme jakkoliv, víme, že pro naši kulturu to představuje něco, čeho se bojíme. Je to strach z neznámého, z toho, že něco nebo někdo narušuje naši kulturní identitu, ztrácíme pocit bezpečí, a proto se s tím snažíme jakkoliv konfrontovat. Všechna konfrontace ale vychází pouze z neznalosti, špatné orientace v daném oboru nebo liché informovanosti. Proto jsem se rozhodla dané téma důkladně prostudovat, abych problematice porozuměla nejen já, ale mohla správné informace podávat i svému okolí, které se zajímá o dnešní svět.

2. Samuel Phillips Huntington a svět civilizací

Autorem, jehož dílo *Střet civilizací* jsem si vybrala pro studium své bakalářské práce, je Samuel P. Huntington. Narodil se 18. dubna roku 1927 v USA, ve městě New York. Jak už jsem v úvodu naznačila, Samuel Huntington byl významný politický teoretik, který měl velký vliv. Kromě toho, že býval poradcem tehdejšího amerického prezidenta Jimmyho Cartera,¹ „působil i jako poradce pro bezpečnost a plánování při Národní radě bezpečnosti.“²

Po vystudování Yaleovy univerzity a promoci na Harvardské univerzitě začal zde na Harvardu působit jako profesor a ředitel institutu pro strategické plánování,³ kde učil do roku 2007, tedy 58 let. Je také autorem mnoha knih, které se převážně zabývají tématy civilní a vojenské vlády, imigrací nebo státními převraty. Samuel Huntington zemřel 24. prosince 2008 ve státě Massachusetts.⁴

Podnětem k napsání této knihy byli Samueli Huntingtonovi mnohé reakce na jeho článek "*Střet civilizací?*", který byl vydán v roce 1993 v časopise *Foreign Affairs*. Tento článek rozproudil mnoho kontroverzních reakcí a diskuzí jak mezi odborníky, tak mezi laiky ze všech částí světa. Na základě toho se autor rozhodl objasnit problematiku a rozšířit obzory všem, kdo se o danou problematiku zajímá a díky tomu se rozhodl pro napsání této knihy, kde důkladně popisuje a odpovídá i na témata, kterých se v článku jen dotkl.⁵ Často se k této knize staví do opozice kniha Francise Fukuyamy s názvem *Konec dějin a poslední člověk*, kde se Francis Fukuyama domnívá, že ke konci dějin vede západní model společnosti a příliš liberální životní styl.

Samuel Huntington na rozdíl od Fukuyamy předpokládá, že střet civilizací je, vzhledem k tomu, v jaké fázi se dnešní svět nachází, nevyhnutelný. Kniha je rozdělena do několika oddílů a kapitol, jejichž obsah je podpořen mnoha statistikami, studiemi a diskuzemi s odborníky.⁶ Jednotlivé kapitoly se pak zabývají různými událostmi a fakty, jejichž vývoj a dění závisí na tom, jak se mezikulturní vztahy vyvíjejí dodnes a jak budou pokračovat i do budoucna. Na této knize shledávám pozitivním, že dané události se vyvíjejí pomalu a jejich

---

¹ Srov. Osobnosti.cz. "Samuel Phillips Huntington." 2014.

² Cit. Tamtéž.

³ Srov. Atllanka.net. "S. Huntington – Střet civilizací." 11. 3. 2013.

⁴ Srov. Osobnosti.cz. "Samuel Phillips Huntington." 2014.

⁵ Srov. Huntington, Samuel. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001, s. 5.

⁶ Srov. Politologie.blog.cz. "Seminář k politologii." 6. 4. 2006.

dění můžeme sledovat dodnes v aktuálních zprávách. Řekla bych ale, že v současnosti jejich vývoj nabírá na obrátkách.

2.1. Nová éra ve světové politice

Svět po studené válce se změnil, rozdíly mezi národy jsou jiného rázu. Nejde už o rozdíly ideologické, politické nebo ekonomické, jako tomu bylo za studené války, ale jde o kulturní rozdíly. V době studené války byl svět rozdělen pouze do tří částí, nyní je svět dělen do sedmi nebo osmi civilizací. Autor předesílá, že konflikty, které v budoucnu vyvstanou, budou probíhat mezi národy různých kulturních entit a uvnitř civilizací. Po studené válce je kultura současně sjednocujícím i rozdělovacím prvkem. Národy se na základě společné kultury sjednocují, naopak ty rozdělené civilizační příslušností se rozpadají. Evropa od sebe nyní dělí národy západního křesťanství od národů muslimských a pravoslavných. V západních křesťanských zemích se pak rozvíjí hospodářství a demokracie, kdežto v pravoslavných zemích je podobný rozvoj více problematický a v muslimských zemích snad i nejméně pravděpodobný. Západ je proto v současnosti nejmocnější civilizací. Hlavním tématem globální politiky je po skončení studené války vzájemné působení mezi kulturou a mocí západních a nezápadních civilizací.

Svět je tedy po studené válce dělen do sedmi nebo osmi civilizací, kdy hlavním motivem pro spojenectví států je kulturní příbuznost nebo rozdíly. Největší konflikty mohou vznikat mezi státy s největšími kulturními odlišnostmi, kdy tyto velké civilizační rozdíly mohou určovat i velikost problémů mezi státy. Západ pomalu ztrácí svou moc, která se přesouvá k společností nezápadním.⁷

Dále přejdeme k tomu, jak autor komentuje problematiku dělení světa. Podle něho si pro lepší pochopení člověk potřebuje vytvořit jakousi mapu nebo koncept,⁸ aby mohl lépe chápat svět v jeho souvislostech. Dělení světa může mít mnoho podob, každý svět chápe jinak, záleží, jak která civilizace svět vnímá. První dělení uvádí jako okcident-orient, tedy sever-jih a střed-okraj. Muslimové pak vnímají svět jako al-Islám a dár al-Harb, což znamená krajina míru a krajina války. Američtí vědci pak mají pro svět po studené válce označení jako zóny majetku a zóny zmatku. Nejčastější dělení, které můžeme znát, je na země bohaté a země

---

⁷ Srov. Huntington, Samuel. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*, s. 13-17.

⁸ Tamtéž, s. 17.

chudé, nebo klasické kulturní rozdělení na Východ a Západ, kde je kladen důraz hlavně na hodnoty a způsob života.⁹

Klasický evropský nešvar je dělení světa na my a oni. Je to mýtus, který vytvořili lidé Západu, protože to, co jim je cizí považují za něco, co není naše, tudíž to zařazují k Orientu, Východu a to, co znají jako naše, co je jim blízké, spadá do kategorie Evropy, tedy Západu, s tím, že to, co znají jako své, je nadřazeno tomu vzdálenému. Svět se takto polarizuje od dob studené války a evropská civilizace všeobecně vnímá svět pouze jako Východ a Západ. Autor zde ale nabízí vhodnější označení na Západ a zbytek světa. Vysvětluje, že svět je moc složitý na to, abychom ho mohli rozlišovat takto obyčejně. V tomto pojetí jsou velmi důležité státy, které tvoří zásadní postavení ve světovém dění. Mnoho států má většinou podobné požadavky, každý stát ale své požadavky definuje jiným způsobem. Závisí to hlavně na kultuře, hodnotách a institucích. Země mají mnohokrát společný zájem o věc, ale díky odlišnosti kultur své potřeby formulují odlišně. Od států, které se vyznačují jinou kulturou, mohou častěji přicházet hrozby, protože si mezi sebou buď špatně rozumí, a nebo si vzájemně nevěří. Takovýto problém pak nemusí řešit demokratické státy, protože mají mnoho společného. Neválčí proti sobě, a tudíž mezi sebou nemusejí uzavírat spojenectví. Spojenecké smlouvy uzavírají totiž pouze státy, které mají odlišnou kulturu a kde může jednodušeji vyvstat konflikt.¹⁰

Rozdělovat svět na Východ a Západ nebo Sever a Jih podle autora prostě nelze, „svět tvoří buď jeden, dva nebo 184 států, a nebo potenciálně nekonečný počet kmenů, etnických skupin a národností“.¹¹ Autor nabízí jednoduché řešení pro to, abychom se vyhnuli takovýmto zmatkům a pro lepší pochopení a srozumitelnost pohlíží na svět jako na jeden celek, tvořený sedmi nebo osmi civilizacemi.¹² Tímto jsme si v hlavě utvořili pomyslnou mapu světa, na kterou nyní můžeme jakkoliv aplikovat své různé teorie.

Civilizace vykazují určité rozdíly, základní rozdíl můžeme najít mezi civilizací v singuláru a civilizací v plurálu. Pojem civilizace pochází z Francie a je starý od osmnáctého století. Francouzy byl vnímán jako opak barbarství (o kterém mimochodem píše Tzvetan Todorov ve své knize *Strach z barbarů*). Civilizovaná společnost byla více usedlá a urbanizovaná s vysokou gramotností, civilizovaný člověk byl automaticky dobrý, pojem civilizace se pak stal měřítkem, na jehož základě bylo možné hodnotit civilizace. Dříve pojem

---

⁹ Tamtéž, s. 21.

¹⁰ Tamtéž, s. 22-24.

¹¹ Cit. Tamtéž, s. 26.

¹² Srov. Tamtéž, s. 26.

civilizace označoval jen několik národů, skupin nebo elit. Civilizace v singuláru tedy ztrácí nějakou svou vážnost a civilizace v plurálu mohla být klidně necivilizovanou, pakliže hodnotíme měřítkem civilizace v singuláru. Civilizace je tedy kulturním objektem, je to kultura ve velkém, jejíž součástí jsou hodnoty, normy, tradice, instituce, způsoby myšlení a podobně.¹³

2.2. Civilizace v dějinách a dnes

Jak už jsem v úvodu naznačila, nejdůležitější a nejproblematictější faktor mezi civilizacemi je náboženství. Lidé mohou mít jiné zvyky, jazyk, kulturu, ale vyvraždit se dokážou jen kvůli odlišné víře, jako například v Libanonu.¹⁴ Libanon, jenž se nachází na Blízkém Východě při pobřeží Středozemního moře, je střetem tří různých náboženství.¹⁵ Největší pnutí je zde mezi křesťanstvím a islámem. Přestože je Libanon arabskou zemí, nyní se v něm počet křesťanů zvyšuje v důsledku nízké muslimské porodnosti v této oblasti, tudíž křesťanské obyvatelstvo v současné chvíli převažuje a o politickou moc se dělí křesťané s muslimy v poměru 1:1. Libanon díky tomu hraje v boji mezi Západem a muslimským světem velice důležitou roli.¹⁶ Rozdělení mezi skupinami lidí závisí na jejich hodnotách, víře, institucích, a sociálních strukturách, nikoliv na tělesných znacích nebo rase. Abychom porozuměli nějaké součásti civilizace, musíme ji vnímat jako celek.¹⁷ „Civilizace je nejvyšším kulturním seskupením lidí.“¹⁸ Není nijak přesně ohraničená, složení i tvar civilizace je proměnlivý na základě toho, jak se lidé mění, jak se vzájemně ovlivňují a prolínají. Civilizace tedy mohou jak vznikat, tak i zanikat, vyvíjejí se, překrývají nebo rozdělují. S vývojem civilizací samozřejmě dochází k určitým změnám v počtu nebo charakteru politických jednotek. Civilizace ale mohou obsahovat klidně více politických útvarů nebo států.¹⁹

Autor v knize uvádí jako současné civilizace Čínskou, Japonskou, Hinduistickou, Islámskou, Západní, Latinskoamerickou a Africkou. Čínská civilizace bývá též označována jako konfuciánská, jelikož konfucianismus je hlavní složkou čínské civilizace. Avšak termín čínská je přesnější, protože zahrnuje celou čínskou kulturu a její komunity.

---

¹³ Srov. Tamtéž, s. 32-33.

¹⁴ Srov. Tamtéž, s. 34.

¹⁵ Srov. Lidovky.cz. “SVĚT: Náboženské kořeny konfliktu v Libanonu.” 16. 8. 2006.

¹⁶ Srov. Eretz.cz. “Izrael a Blízký Východ.” 18. 3. 2013.

¹⁷ Srov. Huntington, Samuel. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*, s. 34.

¹⁸ Cit. Tamtéž, s. 34-35.

¹⁹ Srov. Tamtéž, s. 32-36.

Japonská civilizace bývá spojována s čínskou a společně jsou označovány jako civilizace Dálného východu. Většina autorů ale takové označení neuznává. I přes to, že je japonská civilizace potomkem čínské kultury, je považována za samostatnou.

U hinduistické neboli indické civilizace se častěji používá výraz hinduistická, pokud o ní mluvíme jako o současné. Hinduistická civilizace není jen náboženstvím nebo společenským systémem, představuje totiž společný základ indické kultury, která sahá i mimo daný stát.

Islámská civilizace se velice rychle rozšířila, díky tomuto rozšíření je uvnitř islámu hodně rozdílných kultur i subkultur, kterými jsou arabská, turecká, perská a malajská.

Západní civilizace se dělí na tři hlavní části, jimiž jsou evropská, severoamerická a latinskoamerická.

Latinskoamerická má ale svou totožnost, díky které se dá oddělit od Západu. Její kultura je velmi sevřená a autoritářská a přesto, že je potomkem evropské civilizace, se v Evropě taková kultura vyskytuje pouze omezeně a v severní Americe nikoliv. Z toho důvodu může mít latinská Amerika dvě tváře. Může být subcivilizací uvnitř západní civilizace nebo samostatnou civilizací spojenou se Západem, přičemž závisí na obyvatelích latinské Ameriky, na které straně budou cítit svou příslušnost.

Západ je tedy Evropa, severní Amerika, Austrálie a Nový Zéland, kdy vztah dvou hlavních složek Západu byl podroben působením dějin změnám. Amerika se stavěla vůči Evropě do protikladu, s tím, že Amerika se považovala za zemi svobodnou, samostatnou, plnou příležitostí a budoucnosti, kdežto Evropa byla považována za zemi útlaku, třídních konfliktů, hierarchie a zpátečnictví. Bylo to důsledkem nedostatečných styků Ameriky s nezápadními zeměmi. Během dvacátého století začala být Amerika díky mezinárodní scéně součástí Evropy.

Africkou civilizaci uznává z autorů jako samostatnou pouze Braudel, velká část území patří totiž k civilizaci islámské. Etiopie je považována za samostatnou civilizaci a na ostatních částech kontinentu se objevují i prvky západní civilizace, kam se dostalo i křesťanství.

Velké civilizace jsou určovány náboženstvím, které tvoří jejich jádro.²⁰

Ke střetávání civilizací docházelo v důsledku komunikace a budování obchodních křižovatek, určitá část obchodu se odehrávala díky lodím plujícím po moři a koňmi projíždějícími stepí. Rozšíření technických vynálezů, buddhismu, tisku, papíru nebo střelného prachu zapříčinilo nejdůležitější kulturní rozptyl. Další nejvýznamnější kontakt mezi

---

²⁰ Srov. Tamtéž, s. 37-40.

civilizacemi můžeme vidět při dobývání území národa, který náležel jiné civilizaci a podrobení jeho obyvatelstva. Sřety islámského světa se Západem a s Indií začaly na počátku sedmého století. Vzestup a vývoj západního křesťanství zapříčinilo přisvojování si prvků z vyšších civilizací islámu a Byzance. Také se začíná rozvíjet obchod a technologie, což přispělo k renesanci evropské kultury po zhroucení západoevropského impéria vlivem rozmachu turecké moci a Západ začínal mít vliv na všechny ostatní civilizace. Ruská, japonská a etiopská civilizace dokázaly jako jediné díky centralizované císařské autoritě odolat vlivu Západu a zůstat tak nezávislými. Expanze Západu se rozmohla díky velké schopnosti dobře používat organizované násilí. V roce 1910 tím dochází k nejlépe ekonomicky a politicky sjednocenému světu. Západ byl v roce 1500 nejen druhou nejdůležitější událostí světové politiky, ale také tvořil základ mezinárodního uspořádání ve světě. Evropské národy v té době tvořily společnou kulturu a udržovaly mezi sebou častější kontakty skrze obchod. Stejně tak jako docházelo mezi západními zeměmi díky kulturní homogenitě k častějším interakcím, které měly rovnoprávnější úroveň, tak docházelo permanentně i k četným válečným konfliktům. Tomu se zabránilo uzavřením vestfálského míru (1648), kdy spolu další půldruhé století na západě válčili pouze panovníci hlavně za účelem zvětšení území. Když v důsledku Francouzské revoluce v roce 1793 války králů skončily a začaly mezi národy, přidaly se k tomu i války ideologií, kdy docházelo ke konfliktům mezi fašismem, komunismem a liberální demokracií, dále k nástupu marxismu, u kterých nakonec došlo ke zhroucení.

Během dvacátého století se vztahy mezi civilizacemi mění a dochází nejen k mnohsměrným interakcím mezi všemi civilizacemi, ale i k oslabení západní moci, mění se ekonomická, vojenská rovnováha i politický vliv. Dále dochází k rozšíření tohoto mezinárodního uspořádání mimo oblast Západu a získává multicivilizační ráz. V důsledku tohoto uspořádání konflikty mezi západními státy mizí a končí válečná fáze Západu, čímž začíná fáze nová – univerzálního státu. Dvěma polouniverzálními státy se stává Evropa a severní Amerika, které mají mezi sebou mnoho institucionálních vazeb. Nevytvářejí už impéria, ale sdružují se do federací, konfederací, mezinárodních režimů a organizací. Produktem Západu dvacátého století jsou také velké ideologie, které vznikaly pouze na Západě. Nezápadním produktem jsou zase naopak velká a nejvýznamnější náboženství. S tím je spojena proměna konfliktů, kdy místo politických ideologií v rámci jedné civilizace je na scéně střet kultur a náboženství mezi civilizacemi.²¹

---

²¹ Srov. Tamtéž, s. 43-50.

2.3. Univerzální civilizace? Modernizace a pozápadnění

Pod pojmem univerzální civilizace si mnozí z nás představují kulturní sjednocení celého lidstva a to, že lidé z celého světa sdílejí společnou kulturu, hodnoty, zvyky, víru, instituce a podobně. Univerzální civilizace může také označovat to, co sdílejí civilizované společnosti a také to, co je odlišuje od civilizací primitivních. Dále můžeme univerzální civilizaci chápat jako soubor názorů, hodnot a zásad, které zastává v dnešní době velký počet lidí západní civilizace. Univerzální civilizace se také může utvářet rozšiřováním západních vzorů a populární kultury po celém světě. Jedním z nejvýznamnějších západních projevů moci je nyní globální komunikace. Rozvoj tohoto mediálního průmyslu napomáhá zvýšené komunikaci, která tak slouží k pocitu sounáležitosti mezi národy. Dalším důležitým prvkem kultury jsou jazyk a náboženství. Pokud by se vytvářela univerzální civilizace, musel by se vytvořit i univerzální jazyk a univerzální náboženství. V dnešní době se za univerzální jazyk považuje angličtina,²² která představuje způsob globální mezikulturní komunikace. Nejde tedy o pozápadnění, ale o vypořádání se s jazykovou bariérou.²³ Ve druhé polovině dvacátého století dochází k náboženskému obnovení, čímž se znásobily náboženské rozdíly. Můžeme vyzorovat jak velký odklon od náboženství, které vzniklo poklesem vyznavačů čínských lidových náboženství, tak k nárůstu věřících u křesťanství a islámu, což jsou dvě nejdůležitější náboženství. K nárůstu počtu věřících křesťanského náboženství a islámu dochází v rychle se rozvíjejících a moderních společnostech. Islám se šíří nejen konverzí jako křesťanství, ale navíc i reprodukcí, což mu zajišťuje první místo v žebříčku světového náboženství.²⁴

Modernizaci předcházela samozřejmě zrod západní civilizace, který datujeme do osmého a devátého století. Modernizace se pak rozvíjí v sedmnáctém a osmnáctém století²⁵, je to proces, ve kterém se formuje industrializace, urbanizace, zvyšuje se gramotnost, vzdělání, bohatství nebo společenská mobilita. S modernizací dále souvisí velký rozvoj věd a technologií, díky němuž mohou lidé ovlivňovat chod svého života a přetvářet tak své okolí. Na základě toho mnozí soudí, že přejímáním podobných vzorů vzdělání, práce a bohatství ostatními civilizacemi je považována moderní západní kultura za univerzální světovou kulturu.²⁶

---

²² Srov. Tamtéž, s. 51-56.

²³ Srov. Tamtéž, s. 58.

²⁴ Srov. Tamtéž, s. 60-63.

²⁵ Srov. Tamtéž, s. 68.

²⁶ Srov. Tamtéž, s. 66.

Někteří badatelé se pokouší vystihnout jádro západní civilizace. Prvním je antické dědictví, kdy antická civilizace je tou nejvýznamnější, kterou přejal Západ, ovlivnila ale i islám a pravoslaví.

Katolicismus a protestantismus jsou nejzákladnějším znakem západního křesťanství, důležitým znakem je zde také rozdělení západního křesťanství na protestantský sever a katolický jih.

Evropské jazyky jsou hned po náboženství nejdůležitějším odlišujícím znakem mezi jednou a druhou kulturou, přičemž Západ je jazykově bohatý.

Převažujícím dualismem na Západě je oddělení duchovní a světské autority. Rozdělení náboženství a politiky je typické právě pro západní civilizaci.

Vláda zákona, zákon jako otázka civilizovanosti, byla v šestnáctém a sedmnáctém století hlásána, ale dodržována už méně, toto právo je opět přejato z římského dědictví.

Společenský pluralismus, západní pluralita v šestém a sedmém století sestávala z aristokracie, rolníků, kupců a obchodníků. Evropský pluralismus je protikladem k občanské společnosti v Číně, Rusku a osmanských zemích, která žila v bídě.

Zastupitelské orgány, parlamenty a další instituce vznikaly jako reakce na tehdejší západní pluralitní společnost. Díky modernizaci z nich vznikly instituce moderní demokracie.

Individualismus je vzácným západním rysem oproti zemím nezápadním. Vznikal během čtrnáctého a patnáctého století a je důležitým prvkem v západní společnosti i dnes. Zmíněné znaky netvoří Západ Západem, nýbrž jejich kombinace je pro něj typická.²⁷

---

²⁷ Srov. Tamtéž, s. 68-71.

3. Proměnlivá civilizační rovnováha

3.1. Oslabení Západu: moc, kultura a obrat k domorodým kulturám

Autor ve své publikaci uvádí dva pohledy na moc Západu. První se zdá jako naprostá nadvláda. Západ se jeví jako jediná pomoc ostatním civilizacím při dosahování jejich cílů. Rozpadem Sovětského svazu totiž Západ ztratil posledního soka. Druhý pohled je naopak značen jako úpadek Západu, jako ztráta energie po vítězství ve studené válce, kterou doprovází stagnace ekonomiky, společnosti a podobně. Obě varianty jsou v současnosti pravdivé, pomalu ale bude docházet k vyvažování světové moci. Nyní Západní moc ve světě naprosto převládá, ale do budoucna musíme počítat s tím, že moc budou pomalu přebírat asijské státy a Čína se stane společností, která bude představovat největšího soupeře vůči Západu v celosvětovém měřítku. Podle této teorie je to ale dlouhodobý proces, který závisí na mnoha dalších faktorech a nikdy není přímý, může tedy trvat i několik set let.²⁸

Pokles západní civilizace má mnoho dalších indikací, závisí hlavně na atraktivnosti kultury. Atraktivní je pro nás nejčastěji to, co chceme a nemáme. Tedy prosperita, blahobyt, hmotný zisk, vidina moci a to je to, co lidé chtějí následovat. Pokud bude kultura takto atraktivní, bude přitažlivá a zároveň mocná. Příkladem nám může být komunismus a jeho ideologie, která se z počátku zdála jako velmi prospěšná v oblasti ekonomiky a vojenské síly. Jakmile ale začala ekonomika stagnovat a vojenská moc ochabovat, vytratila se i atraktivita komunismu. Západ je přitažlivou civilizací, zakládá se na ekonomické prosperitě, technologické vyspělosti, vojenské síle a politické soudržnosti. Nezápadní společnosti se proto snaží Západ napodobovat. Dochází zde ale také k odporu k Západu, asijské civilizace jsou přesvědčeny, že jejich vyspělost a moc sílí díky odklonu od Západu a stále silnějšímu poutu k vlastním tradicím a kultuře. Přičemž v době své slabé moci považovaly tyto západní hodnoty jako nezávislost, svobodu a demokracii za podpůrné v moci své civilizace.²⁹ „V osmdesátých a devadesátých letech byl obrat k domácí kultuře hlavním trendem v nezápadním světě.“³⁰ Předpokládalo se, že vlivem modernizace a rozvojem technologií bude náboženství na ústupu a že se v životě lidí odsune do pozadí. Naopak ale náboženství prošlo také jistou reformací a modernizuje se do lepší podoby, dochází k jeho oživení. V životě

---

²⁸ Srov. Tamtéž, s. 83-85.

²⁹ Srov. Tamtéž, s. 96-98.

³⁰ Cit. Tamtéž, s. 99.

jednotlivce hraje stále důležitou roli. Bez náboženství člověk ztrácí svou identitu, proto se vlivem moderní doby velice rozšířilo, díky náboženství lidé nacházejí novou identitu.³¹

Opovrhování západní kulturou se projevuje nejvíce u Asijců a islamistů v podobě přimknutí se k vlastní kultuře a náboženského obrození. Přestože v odlišnostech západní kultury můžeme najít i společné rysy, vidí Asiaté a islamisté svou kulturu jako nadřazenou té západní. V asijských zemích je to díky hospodářské prosperitě, kdežto v islámských zemích ve vysoké reprodukci.³² Další výraznou změnou je zde vysoký rozkvět ekonomiky v asijských zemích, čímž vyrovnává moc se Západem a tímto zvyšujícím bohatstvím se cítí být asijské země vůči Západu nadřazený³³. Islámské země se snaží k modernizaci dospět pomocí islámu, což pro ně není jen náboženstvím, ale i způsobem života. Posilují tím svou sebedůvěru a získávají tak pocit vzrůstající moci.³⁴

---

³¹ Srov. Tamtéž, s. 101-105.

³² Srov. Tamtéž, s. 111-112.

³³ Srov. Tamtéž, s. 112-114.

³⁴ Srov. Tamtéž, s. 120-121.

4. Rodící se řád civilizací

4.1. Kulturní proměna globální politiky

K největším globálním konfliktům dochází v místech, kde se setkávají hranice civilizací nebo také mezi kulturami, které jsou vzájemně nejvíce odlišné. Kulturey, které k sobě mají nejbližší, spolu uzavírají mírové smlouvy. V těchto zemích, kde se setkává nejvíce kulturně odlišných skupin, dochází ke krizi globální identity. Národy se ptají, kam patří, je to v zemích, kde dochází k velkému kulturnímu štěpení. Proto hledají útěchu, spojenectví a něco, k čemu by se přimkly. Hledají vlastní kořeny, jazyk, náboženství, společné události, rodinu, aby měly pocit bezpečí a krizi identity zažehaly.³⁵

Sdružují se v různých aliancích, mezinárodních institucích a hledají spojenectví s ostatními národy nebo nějaké kulturní a politické pouto, kdy se snaží definovat společné zájmy. To vše je ale mnohem složitější, tato identická rozdílnost bývá pramenem problémů mezi civilizacemi. Každý má identit mnoho a to už vyvolává v člověku určitou nestabilitu. Každá kultura tvořená skupinou takovýchto lidí pak může vyvolávat konflikty mezi určitými civilizacemi. Chování lidí k lidem odlišně smýšlejícím může být i násilné, určité civilizace totiž mohou mít pocity nadřazenosti nebo se naopak mohou cítit méněcenné, mohou mít strach nebo nedůvěru vůči druhým. Mají komunikační problémy dané například neznalostí jazyku a jinými rozdíly. Mohou mít předsudky a být skeptičtí vůči určité skupině lidí. Lidé nechtějí hledat kompromisy, protože je jednodušší nenávidět, čímž vznikají konflikty.³⁶

Jednotlivé země se během studené války vztahovaly k určitým velmocím, v době po studené válce se začaly vztahovat k civilizacím a začaly být buď členským, ústředním, osamoceným, rozštěpeným nebo rozpolceným státem. Členský stát je takový, který se ztotožňuje s určitou civilizací a ve kterém najdeme ústřední místa charakterizující danou kulturu. Taková místa můžeme najít nejčastěji uvnitř ústředního státu, jsou to z pravidla ty nejmocnější státy. Jako příklad můžeme uvést zrovna Západ, ten je tvořen dvěma jádry: Spojenými státy a evropskými zeměmi, tedy Francií s Německem, kde mocenské centrum tvoří Velká Británie. V islámské civilizaci ústřední stát chybí, což je původ častých konfliktů.³⁷

Osamocené zemi chybí kulturní sounáležitost s dalšími společnostmi. Osamocenou zemí je například Etiopie nebo Haiti. Etiopie pro její historii, jazykové a náboženské odlišnosti.

---

³⁵ Srov. Tamtéž, s. 139-141.

³⁶ Srov. Tamtéž, s. 143-145.

³⁷ Srov. Tamtéž, s. 152-153.

Haiti zase z důvodu její historie plné násilí, dřívějšímu otroctví, jazyku a kultu voodoo. Dále je to hlavně Japonsko, kterému chybí univerzální náboženství, politická ideologie a jehož kulturu nesdílí žádná jiná země.

Dále máme země, které jsou uvnitř tak moc kulturně rozdílné, že u nich může dojít k rozštěpení země, ačkoliv spadají do stejné civilizace. V případě, že rozštěpené země chtějí zůstat jednotné a stojí zrovna na takzvaném civilizačním zlomu, musí řešit velké problémy. Jako například Súdán, který čelí občanské válce mezi muslimským severem a křesťanským jihem. Lidé z rozštěpených zemí tvrdí, že každý je z jiného národa a každý patří na jiné místo. Na rozdíl od lidí z rozpolcených zemí, kteří věří, že jsme všichni jeden národ, a proto patříme na stejné místo, které ale chtějí změnit. Rozpolcené země jsou takové, kde převládá jedna kultura, a jsou členěny jedné civilizace, jejíž identitu chtějí ale politici změnit. Příkladem nám zde může být Mexiko, které stálo v opozici vůči Spojeným státům, jehož identita byla definována jako latinskoamerická, později se Mexiko politickou elitou nechalo definovat jako severoamerickou.³⁸ Dalšími rozpolcenými státy jsou Rusko a Turecko, které se snažily o pozápadnění své kultury. Austrálie se na rozdíl od těchto zemí snažila svou identitu změnit na asijskou. To, že byly jejich snahy marné, dokazuje, že domácí kultury mají silné kořeny, velkou schopnost se bránit, odporovat a udržet si svou vlastní identitu. Pokusy o modernizaci by měly být spíše založeny na posilování tradičních hodnot a kultury, která danému státu náleží. Snahami o násilnou změnu kultury se státy zbytečně vysilují a jsou odsouzeni k neúspěchu, který vede k rozpolcení.³⁹

4.2. Ústřední státy, soustředné kruhy a civilizační řád

Ústřední státy jsou v globální politice důležité, určují vůdčí postavení civilizací. Jejich úlohou je sledování odporu a přitažlivosti jednotlivých zemí. Civilizační státy najdeme sestavené v soustředných kruzích okolo ústředních států, kdy u islámské civilizace, jak už je zmíněno výše, ústřední státy chybí. Kulturně podobné státy se logicky sdružují k sobě, funguje mezi nimi kulturní přitažlivost, kdežto kulturní odlišnosti států mezi sebou působí odpudivě.

Ústřední státy napomáhají světovému uspořádání. Jsou jakýmsi pojítkem mezi civilizacemi a jejich zdrojem moci, které má možnost na mezinárodním uspořádání dále pracovat a udržovat mezi státy určitou rovnováhu. To vše funguje v případě, že jsou ústřední

---

³⁸ Srov. Tamtéž, s. 154-157.

³⁹ Srov. Tamtéž, s. 176-177.

státy jejich členskými zeměmi respektovány a uznány jako ty, které jim mohou poskytovat určitou podporu. Proto se absence ústředního státu v islámské civilizaci jeví jako nedostatek⁴⁰ a islámská civilizace je tímto v určité nevýhodě. Proto si také myslím, že islámské civilizaci chybí nějaký řád a z toho důvodu je to civilizace problematická a jak můžeme v současnosti vidět, je hrozbou pro celý svět. Jako ústřední stát islámu se nabízí šest států, které by však měly disponovat určitými vlastnostmi.⁴¹ Jsou to: „*ekonomické zdroje, vojenská moc, organizační schopnosti, islámská identita a vůle postavit se politicky i nábožensky do čela celé komunity islámu*“.⁴² Jenže ani jeden stát není pro vůdčí postavení islámské civilizace vhodný.

Indonésie jakožto největší islámský stát je od arabského centra příliš vzdálený. Egypt má sice výhodnější polohu, ale je příliš chudý. Islám má problematickou historii a devadesát procent sunnitských muslimů, kdežto obyvatelstvo Íránu jsou převážně šíité. Pákistán je politicky nestabilní, což je důsledkem vnitřních etnických a náboženských konfliktů. Saúdská Arábie disponuje mnoha významnými památkami, velikou mocí a ropným bohatstvím, avšak má nízký počet obyvatel a je lehce zranitelná, tudíž závislá na pomoci Západu. Turecko, které by mohlo být ústředním státem islámu, protože má k tomu veškeré dispozice, ale díky Atatürkově vládě získalo označení sekulární společnosti, tudíž se této úlohy ujmout nemůže.⁴³

---

⁴⁰ Srov. Tamtéž, s. 179-181.

⁴¹ Srov. Tamtéž, s. 207.

⁴² Cit. Tamtéž, s. 207.

⁴³ Srov. Tamtéž, s. 207-208.

5. Střet civilizací

5.1. Západ a zbytek světa: intercivilizační problémy

Konečně se dostáváme k ústřední kapitole celé knihy, kde se autor zabývá přímo střetem civilizací a jak už jsem zmiňovala v úvodu, nejvíce civilizačních problémů vzniká mezi Západem a ostatním světem. Západ je v současnosti nejmocnější civilizací, která je také nejvíce odlišná od zbytku světa. Má zcela odlišnou kulturu, kterou nezápadní země, jako jsou asijské a muslimské civilizace, odmítají respektovat a tolerovat. Tím vznikají mezi těmito civilizacemi nejvýraznější konflikty. Spojené státy a Západ jsou toho názoru, že by nezápadní země měly přijmout některé západní hodnoty. Avšak jak vzrůstá moc Západu, stává se západní kultura méně přitažlivá a proto je pro ni obtížnější tuto západní kulturu v ostatních státech prosazovat. Západ si chce nadále uchovávat a chránit svou moc i své vůdčí postavení ve světě.⁴⁴ Dalšími vzájemnými problémy civilizací může být upadající moc Západu, vzrůstající prosazení kultury ostatních zemí a jejich snaha se z vlivu západu oprostít. Ačkoliv islámská a čínská civilizace toho mají společného opravdu málo, mají společného nepřítele, čímž je Západ. To je pro ně velmi silně pouto, ve kterém si rozumí a jejich islámsko-konfuciánské spojenectví jde za stejným cílem. Spojení ústředních nezápadních států by se teoreticky mohlo vyrovnat silné moci Západu a postavit se mu.⁴⁵

Je zde nutné také zmínit jeden důležitý fenomén a to šíření zbraní hromadného ničení. Vývoj a šíření nových zbraní je jeden z velkých faktorů, který ovlivňuje rostoucí bohatství a tím i moc států.⁴⁶

Problémem mezi kulturami je i imigrace. Přistěhovalci, kteří přicházejí do Spojených států a Evropy mají mnohem vyšší porodnost, jejich rozšíření je strachem pro Západ. Lidé se bojí, že jim přistěhovalci vezmou práci a začnou okupovat jejich území, které ovládnou cizí jazyky a jejich kultura. Západ cítí ohrožení svého způsobu života a národní identity. Nejvíce se zde projevuje islamofobie a to i v současné době, kdy jsou lidé silně proti tomu, aby muslimové přicházeli do Evropských zemí.⁴⁷ Je zde cítit nenávist vůči islámskému obyvatelstvu ze všech stran. Je pravda, že islamisté jsou nejhůře integrovatelní, jak už píše Giovanni Sartori ve své knize *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci*. Mají zcela odlišnou kulturu a hlavně náboženství, které si chce většina muslimů alespoň uchovat, nikoliv ho po imigraci do Evropy

---

⁴⁴ Srov. Tamtéž, s. 213-214.

⁴⁵ Srov. Tamtéž, s. 215-216.

⁴⁶ Srov. Tamtéž, s. 217.

⁴⁷ Srov. Tamtéž, s. 235.

opustit nebo konvertovat. Z evropské strany je tady, řekla bych, až přílišná nesnášenlivost a odpor vůči muslimům. Mohu to potvrdit i vlastními zkušenostmi ze svého okolí, kdy spousta mých přátel odsuzuje muslimy, aniž by o nich věděli více informací než z médií. Média mimochodem slepě ovlivňují mozky mas a na základě těchto mediálních informací se Evropané muslimů bojí, z toho pak pramení jejich nenávisť k nim, protože nevědí, jak se jinak mohou bránit.

Co se týká přímo Francie, jsou vůči muslimům ještě kritičtější, do svých zastupitelských orgánů přijímají klidně černochoy, ale do škol nepřijímají muslimské děti, které nosí šátky. V případech francouzů se nejedná o rasismus, ale o silné kulturní zaměření.⁴⁸

Nemůžeme se ale divit, když se evropská vláda o asimilaci muslimů ani nesnaží. Velký příliv muslimů zde může způsobit oddělené komunity v rámci jedné země na křesťanské a muslimské skupiny. Podle autorovy předpovědi se ale hrozba muslimských přistěhovalců kolem roku 2025 sníží, jelikož v současnosti je jejich období vysoké porodnosti na vrcholu a začne se snižovat. Co ale může být příští hrozbou pro Evropu, jsou Afričané, což je však velmi nejisté z důvodů AIDS a jiných epidemií, které snižují africkou populaci.⁴⁹

Pokud se jedná o Spojené státy, jejich hrozbou jsou tu na rozdíl od Evropy Mexičané. Hispánci se potýkají s velkým asimilačním tlakem ze strany Američanů, ke kterému mají silný odpor, protože si chtějí svou mexickou identitu striktně uchovat.⁵⁰

5.2. Globální politika civilizací

Islám a Západ jsou rivaly už po celých čtrnáct století, tudíž nemůžeme předpokládat, že by soupeření mezi nimi někdy skončilo.⁵¹ Mezi islámem a Západem existují značné rozdíly, jak kulturní, náboženské, tak i politické a jsou založeny na jiných až příliš odlišných hodnotách a tradicích. Západ je islámem vnímán jako arogantní, úpadkový, zkažený a nemorální. Zatímco islám sám sebe označuje za civilizaci s nadřazenou kulturou a integritou. K Západu cítí odpor a jeho svůdnost je pro muslimy impertinentní. Západ je muslimy kritizován proto, že se domnívá, že mu chybí náboženství, jsme podle nich bezbožní a příliš materialističtí.⁵² Stejně tak jako islám je protizápadní, tak i Západ disponuje značnými

---

⁴⁸ Srov. Tamtéž, s. 236.

⁴⁹ Srov. Tamtéž, s. 241-242.

⁵⁰ Srov. Tamtéž, s. 243-244.

⁵¹ Srov. Tamtéž, s. 251.

⁵² Srov. Tamtéž, s. 254-255.

obavami vůči islámu, který je považován za určitou hrozbu z důvodu terorismu, šíření zbraní a přistěhovalců.⁵³ Přesto autor neoznačuje konflikty mezi islámem a Západem jako náboženské, ale civilizační.⁵⁴ Základní problém mezi islámem a Západem jsou jejich přílišné rozdíly v civilizaci, kdy každý je přesvědčený o nadřazenosti a moci své vlastní kultury, kterou má snahu šířit do světa, což tvoří konflikt mezi zmíněnými civilizacemi.⁵⁵

Huntington uvádí, že terorismus je zbraní slabých, což vysvětluje na příkladu druhé světové války, kdy si používáním jaderných zbraní ve válce vynahrazovali nedostatek ze své výzbroje. Autorova předpověď, že jednoho dne budou mít teroristé schopnost hromadně ničit a způsobovat velké škody, se bohužel o několik let později stala skutečností, což potvrzují události z 11. září 2001.⁵⁶

5.3. Od přechodových válek k válkám na civilizačních hranicích

Války na civilizačních zlomech jsou ty, které probíhají v rámci jednoho státu, jsou dlouhé a vykazují velký počet uprchlíků a obětí. Jsou to násilné boje, které přetrvávají v mírné formě a po čase znovu vzplanou.⁵⁷ Války na civilizačních zlomech jsou konflikty mezi komunitami a propukají nejvíce z důvodu odlišného náboženského vyznání, mají také zcela jiný charakter, tudíž se nerozšiřují a nevstupují do nich jiní účastníci. Zatímco ve válkách na zlomových liniích, tedy mezi skupinami, válčí dvě skupiny bez zásahů dalších skupin do války.⁵⁸

Autor v souvislosti válek na zlomových liniích také poukazuje na vysokou muslimskou bojechtivost, kterou dokládá svými statistickými přehledy a dále zmiňuje nejčastější příčiny konfliktů na zlomových liniích, kterými jsou historie, demografie a politika. Z pohledu historického přetrvává jakási nenávist a strach při vzpomínce na historické konflikty a to pak ústí v nové boje. Mezicivilizační války mohou mít také příčinu v demografickém růstu populace, kdy je vlivem demografické rovnováhy vytvářen tlak jak v politice, ekonomice, tak i ve společnosti a to ústí v určité reakce.⁵⁹ Z hlediska politického se zde jedná o volební soutěžení, kde nacionalistické cítění podporuje konflikty a vzniká válka.⁶⁰ Otázkou zde však

---

⁵³ Srov. Tamtéž, s. 257.

⁵⁴ Srov. Tamtéž, s. 253.

⁵⁵ Srov. Tamtéž, s. 259.

⁵⁶ Srov. Tamtéž, s. 219.

⁵⁷ Srov. Tamtéž, s. 306.

⁵⁸ Srov. Tamtéž, s. 307-308.

⁵⁹ Srov. Tamtéž, s. 314.

⁶⁰ Srov. Tamtéž, s. 319.

je, proč se muslimové podílejí v tak velké míře na válečných konfliktech. Islám je náboženstvím, kde je násilí zakotveno už od samého základu. Učení islámu také nabádá k boji proti nevěřícím. V koránu zcela chybí pojem o nenásilí. V rámci rozšiřování islámu po jeho zrození se většina jiných národů islámu podrobovala. Dalším důvodem je, jak už víme, nesnášenlivost muslimského náboženství s ostatními náboženskými vyznáními a také již už zmíněná nestabilita islámské civilizace z důvodu absence ústředního státu.⁶¹

5.4. Budoucnost civilizací

V poslední části knihy nám autor předkládá své domněnky, jaký by mohl mít svět civilizací v budoucnu vývoj. Nabízí zde svůj pohled, který může mít samozřejmě pro každého jinou pravděpodobnost. V případě, že by se Huntingtonova předpověď stala skutečností, nabízí nám zde určitá řešení. Pokud se v budoucnu, a tím budoucnem už je v knize myšlena dnešní přítomnost, budeme chtít vyvarovat dalším svárům a konfliktům, musí mezi ústředními státy dojít k takzvané zdrženlivosti, nezasahování do konfliktů jiných civilizací a také k tomu, aby mezi sebou ústřední státy řešily konflikty vyjednávací cestou. To je základem pro globální mír.⁶²

Jedno už víme ale teď. Autor se v knize věnuje i problematice na Ukrajině, už zde předpokládá, že by se Ukrajina mohla v budoucnu rozdělit. To ještě netušil, že má velkou pravdu. Zmiňuje možné oddělení Krymu od Ukrajiny, soudí tak z voleb roku 1992, kdy Krym usiloval o nezávislost.⁶³ Huntingtonovo proroctví se v tomto případě stalo pravdou a Krym se od Ukrajiny oddělil v březnu roku 2014, nyní je součástí Ruska.⁶⁴

I přesto, že je lidstvo rozdělené do sedmi hlavních světových náboženství, jejich jádro zůstává společné. Po rozšíření jejich společných základních hodnot by se mohlo velice pravděpodobně stát, že vznikne univerzální civilizace.⁶⁵ Pokud nastane mezi vůdci hlavních světových civilizací pochopení a respekt v linii duchovní, politické a intelektuální, mohlo by to postupně vést ke světovému míru.⁶⁶

---

⁶¹ Srov. Tamtéž, s. 319-321.

⁶² Srov. Tamtéž, s. 386-387.

⁶³ Srov. Tamtéž, s. 194.

⁶⁴ Srov. Euroactiv.cz. "Události na Ukrajině v roce 2014." 31. 10. 2014.

⁶⁵ Srov. Huntington, Samuel. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*, s. 391.

⁶⁶ Srov. Tamtéž, s. 393.

6. Reakce a recenze

V nynější kapitole se budu zabývat různými reakcemi, recenzemi a komentáři, které kdy vyšly na knihu Samuela Huntingtona *Střet civilizací*. Nejprve se budu věnovat recenzím v tisku a poté přejdu k časopisovým článkům souvisejícím s tématem ústřední knihy.

První recenze, která mě zaujala, je od Stanislava Heczka z novin s názvem *Český zápas*. Doktor Stanislav Heczko působí jako vysokoškolský učitel na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem a věnuje se především ekonomii.⁶⁷

Ve své recenzi na rozdíl od Huntingtona tvrdí, že zdrojem konfliktů nejsou odlišná náboženství, ale právě jejich podobnost. Dále nazývá Huntingtonovo tvrzení, že se nacházíme v období morálního úpadku a politické nejednoty, spíše koncem nadvlády Západu. Uvádí, že místo Huntingtonova předpokladu pro konflikt mezi Západem a islámem zde může nastat konflikt v jihovýchodní Asii, kde na sebe naráží celkem šest civilizací a jako další země ohrožené konfliktem shledává země rozštěpené, rozpolcené a osamocené. Ve chvíli, kde Samuel Huntington tvrdí, že kvality a jedinečnost západní kultury se má uchovávat a chránit, Heczko oponuje tím, že by dané tvrzení nemuselo být v souladu s kritikou vlastní západní kultury.⁶⁸

Naproti tomu recenze Edwarda Saida z *Listů* je od recenze Stanislava Heczka, který ve spoustě názorů s Huntingtonem souhlasí, značně rozdílná. Saidovu recenzi bych nazvala spíše kritikou. Kritizuje nejen Huntingtonovy názory, ale i jeho osobu označil za pochybného myslitele. Podle Saida chybí Huntingtonovi porozumění vnitřní dynamiky civilizací a nelíbí se mu, že mluví za celá náboženství nebo civilizace, v čemž vidí od Huntingtona působení na lidské city a předsudky. Napadá Huntingtona za to, že se snaží přetvářet civilizace na uzavřené objekty. *Střet civilizací* nazývá reklamním tahem, který má upoutat čtenářovu pozornost⁶⁹ a tvrdí, že „*náš svět je všestranně propojený a vzájemně závislý*.“⁷⁰

Současně se v *Listech* k danému tématu vyjadřuje i Martin Vávra, jehož článek je spíše kompilací myšlenek různých vědců, kteří se svými komentáři dotýkají zmiňovaného tématu. Nejvíce mě zaujal komentář Benjamina R. Barbera, profesora politických věd v Rutgers, jenž považuje svět za dva protikladné póly, které jsou však globálně propojené svými

---

⁶⁷ Srov. Blisty.cz. “Britské listy.” 1996-2014.

⁶⁸ Srov. Heczko, Stanislav. S. P. Huntington: “Střet civilizací. Boj kultur a proměna světového řádu.” *Český zápas* Roč. 82, č. 35 (20020825), s. 6-7.

⁶⁹ Srov. Said, Edward W. “Střet nevědomosti.” *Listy*. Roč. 31, č. 6 (2001), s. 28-30.

⁷⁰ Cit. Tamtéž, s. 30.

kapitalistickými společnostmi, náboženstvím, etnicitou, kmeny nebo rasou. Obě strany světa označuje⁷¹ jako „*podkopávající pozici státu*.“⁷² Samueli Huntingtonovi pak věnuje pouze malý odstavec až v podkapitole *Více světů*, kde mluví o tom, jak Huntington svět rozděluje na osm hlavních civilizačních okruhů a že největší rozdíly jsou kulturní.⁷³

Článek v časopisu *Mezinárodní politika*, který napsal Ladislav Šafránek, je plný otázek, které ho znepokojují. I přesto, že zde zmiňuje události z 11. září 2001, kdy islámští teroristé zaútočili na civilní obyvatelstvo v USA, zpochybňuje Huntingtonovu verzi, že islám je nejkonfliktnější civilizací. Odpovědi na své otázky chce hledat v definování skutečné podstaty konfliktu, které však otvírají další a další otázky. Nakonec sdílí názor s ekonomy,⁷⁴ že „*civilizační vývoj lze odvozovat od ekonomické základny, neboť právě ona generuje duchovní i fyzické osvobození člověka*.“⁷⁵

Kulturní a duchovní tradice podle Šafránka ztrácejí v dnešním globalizovaném světě plném ekonomizačních problémů své hranice a národní charakter. Globalizovaná ekonomika může ve světě působit protichůdné důsledky, jako je třeba překonání bídy nebo předcházení ekonomickým katastrofám. Přináší ale také spoustu národních i nadnárodních problémů, například další civilizační spory nebo terorismus. Dalším aspektem je ztráta kontroly nad ekonomikou díky volnému trhu. Globalizace je podle Šafránka šance pro dnešní svět, ale záleží, na jakou stranu se přikloní. Nakonec uvádí, že Huntingtonova hypotéza o střetu muslimské a západní civilizace je sice přitažlivé a aktuální téma, nicméně ji považuje za zavádějící.⁷⁶

V jiném čísle časopisu *Mezinárodní politika* najdeme v souvislosti na dané téma příspěvek i od Luboše Kropáčka. Ten se zde zabývá tvrzením, že to, co Huntington předpovídá, nemusí být nutností, ale jednou z možných variant, což už v úvodu knihy Huntington sám podotýká. Mohlo by se podle Kropáčka však tak stát, pokud bude mezi civilizacemi probíhat jakási lhostejnost, ignorance a neporozumění. Kropáček v článku upozorňuje na nerovnost pojmů islám a Západ neboli Evropa, kdy islám sdružuje celkem 55 zemí, přičemž některé z nich náleží Evropě. Islám je zde souborným označením právě těchto všech států, což může pro mnohé být značně matoucí a současně označuje jedno z největších světových náboženství,

---

⁷¹ Srov. Vávra, Martin. “Bezejmenná devadesátá léta?” *Listy*. Roč. 31, č. 6 (2001), s. 69-70.

⁷² Cit. Tamtéž, s. 70

⁷³ Srov. Tamtéž, s. 71.

⁷⁴ Srov. Šafránek, Ladislav. “Hrozí střet civilizací?” *Mezinárodní politika*. Roč. 26, č. 2 (2002), s. 37-38.

⁷⁵ Cit. Tamtéž, s. 38.

⁷⁶ Srov. Tamtéž, s. 38.

kteře se staví do protikladu ke křesťanství. Autor článku uvádí názor většiny historiků, že v průběhu let se už křesťansko-islámské vztahy trochu ustálily a nabyly mezi sebou respektu, tudíž vznikající konflikty už nepůsobí tak často jako dříve. Vztahy mezi nimi se za posledních 40 let stabilizovaly, ačkoli netvrdí, že by neexistovaly určité skupiny, které se v rámci nesouhlasu ozývají. Nesouhlasné připomínky se objevují více na straně islámu vůči křesťanství. Řada křesťanů je tolerantních hlavně z důvodů islámských přistěhovalců do Evropy.⁷⁷ Podle mého názoru je to i tím, že evropské obyvatelstvo je umírněnější v přijímání kulturních a náboženských rozdílů, lépe chápající, tolerantnější a otevřenější vůči všemu nově přichozímu. Z mého pohledu je to dáno tím, že jsme citlivější civilizací než muslimští radikálové, které vnímám jako tvrdé a nepřístupné.

Nicméně arabský pohled na Evropu se různí, někteří si ji vybrali za cílovou zemi a přijali ji za svou, ale jiní si urputně uchovávají svou kulturu a tradice. Najdou se zde ale i islamističtí kritici, kteří Evropu vidí jako pohanský svět, který se odklání od Boha, kdežto jejich civilizace je Bohu stále poslušná. Kropáček uzavírá svůj článek tvrzením, že střet mezi Evropou a islámem nehrozí, spíše vidí střet idejí a hodnot, které jsou vzájemně kritizovány z obou stran.⁷⁸

Článek z časopisu s názvem *Střední Evropa*, který napsal Peter Graf von Kielmansegg se soustředí na konflikty islámu v Evropě a jejich důsledky. Střet islámu a Evropy vidí jako pozitivní setkání, kdy se obě kultury od sebe navzájem něco naučily. Ačkoliv jedna kultura druhou ovlivnila a obohatila, přetrvávají zde stále konflikty. Problémem je podle Kielmansegga rozdílný vztah mezi státem a církví než v islámu a tím se stát a náboženství ocitají ve sporu. Jako řešení vidí prolnutí politiky a náboženství a sebeomezení státu a církve, které by mohlo umožnit jejich soužití. Náboženství ale v dnešní době ztrácí v životě Evropana na významu.⁷⁹ V daném článku mě nejvíce zaujala konkrétní kapitola *Asymetrická koexistence*, kde se autor zabývá respektem státu k náboženství a tvrdí, že stát by měl uznávat a respektovat každé náboženství, což znamená náboženskou svobodu člověka. Jenže soužití státu s náboženstvím se ukazuje jako nerovnoměrné, tudíž i nemyslitelné. Pokud by totiž mělo dojít k „asymetrické koexistenci“, jak zde uvádí autor, musela by se ctít a chránit důstojnost

---

⁷⁷ Srov. Kropáček, Luboš. “Evropa a islám: střet civilizací?” *Mezinárodní politika*. Roč. 25, č. 5 (2001), s. 16.

⁷⁸ Srov. Tamtéž, s. 17.

⁷⁹ Srov. Kielmansegg, Peter von, Graf. “Církev a stát v Evropě.” *Střední Evropa*. Roč. 22, č. 132 (2009), s. 24-28.

člověka, což je ze zákona povinností státu a to je bez „*normativní konsonance*“,“⁸⁰ jak tímto termínem autor označuje nedotknutelnost lidské důstojnosti, nemožné.⁸¹

Připomínky související s daným tématem má v jiném čísle časopisu *Střední Evropa* autor Rudolf Kučera. Ten se v článku věnuje hlavně islámskému terorismu a vidí ho jako globální problém. Podle Kučery jde o boj té části arabských zemí, které se chtějí zmocnit surovinových zdrojů a převzít veškerou politickou moc ať už agresivní metodou nebo útoky na civilní obyvatelstvo. Boji s těmito státy se můžeme postavit jen díky vytvoření mezinárodní koalice států. Islámské útočníky vidí jako vzdělané, chytré a bohaté lidi, kteří mají vše dobře logicky promyšlené, proto boj s nimi není jednoduchý a vyžaduje mnoho vědomostí nejen v oblasti historie států mezinárodních skupin, mentality a způsobu uvažování, ale i propojenosti států mezi sebou, které jim poskytují sebevědomí v úrovni moci. Pro lepší pochopení mentality těchto lidí se autor zmiňuje i o tom, jak vnímají západní svět. Představuje pro ně velké zlo, které vyvěrá z moci a bohatství, na základě vzdělanostního vzestupu, který „obyčejní lidé“ nemají jak získat. Východisko vidí autor v tom, aby se ve světě vytvořil nějaký společný střet zájmů, který by ustálil vztahy mezi nimi. Jenomže je problém v tom, že tento společný střet bývá právě cílem útoků ze strany islámu.⁸²

Další komentáře jsou z časopisu *Teologické texty* od Henriho Boulada. V jeho článku se můžeme dozvědět o střetávání Západu s islámem, které trvá, jak už jsem psala v jedné z předchozích kapitol, čtrnáct století. Autor v textu uvádí několik významných událostí, které dokazují permanentní střety mezi křesťanskou a islámskou vírou. Islámské náboženství je velmi silně spjato se státem, kdežto křesťanství je od politiky odděleno, což je v Evropě tak silně zakořeněno, že to nelze změnit. Dalším problémem je úpadek křesťanství, kdy vesmír potřebuje vyplňovat prázdnotu, kterou upadající křesťanství způsobuje. V případě, že se křesťanství znovu neprobudí a nenajde novou sílu, dostane se do popředí právě islám, alternativní směry, asijská náboženství a různé sekty.⁸³

Další článek, dotýkající se tématu, který nás zajímá, najdeme v časopise *Vesmír*. Napsal ho český autor Václav Hořejší a v textu se věnuje tomu, jestli je pro nás islám reálnou hrozbou. Text napsal na popud článku z jiného čísla *Vesmíru*, kde publikoval své postoje o hrozbě islamizace Jaroslav Pánek, který islám a jeho hodnoty tvrdě kritizoval. Navíc je

---

⁸⁰ Cit. Tamtéž, s. 30.

⁸¹ Srov. Tamtéž, s. 29-30.

⁸² Srov. Kučera, Rudolf. “V jistém smyslu přece jen jde o střet civilizací.” *Střední Evropa*. Roč. 17, č. 108 (2001), s. 4-6.

⁸³ Srov. Boulad, Henri. “Islám, křesťanství a Západ.” *Teologické texty*. Roč. 20, č. 3 (2009), s. 151.

přesvědčený, že islám je pro nás hrozící nebezpečí, protože disponuje zcela odlišnými hodnotami od těch křesťanských. Hořejší ve svém článku poukazuje ale na to, že náš strach z islámu je tvořen pouze z nevzdělanosti. Lidé si neuvědomují, že islám i křesťanství vychází z judaismu a že i židovství s nimi stojí na stejném základě, který je tvořen na jednom abrahámovském principu. Zpochybňuje zde islamizaci na základě argumentů, že nevidí způsob jejího uskutečnění, natož pak nějaké obrany proti ní. Také kritizuje Pánkovu teorii o zeslábnutí Evropy, kdy Pánek píše, že dříve byla Evropa silná a stýská si po jejích silných časech, jenže už si neuvědomuje, že to bylo v době kolonizace a přijímání přistěhovalců z důvodu pracovních sil. Věnuje se zde i multikulturní společnosti a tvrdí, že sice není správné, aby si u nás přistěhovalci kladli podmínky pro život nebo byli vyloučeni na okraj společnosti, ale že zde musí fungovat nějak vzájemný respekt vůči odlišným skupinám a měla by jim být umožněna integrace do společnosti. Hořejší je sice proti nošení burek, ale proti šátkům u muslimských žen nic nemá, podkládá to argumentem o panně Marii, která se s šátkem také vyobrazuje a mimochodem je mezi muslimy uznávána. Zajímavé a neobvyklé je, že se autor zmiňuje spíše o westernizaci a tvrdí, že svět přijímá více západní oděvy, hudbu, vědu nebo techniku, považuje to za spontánní jev. Vidí západní kulturu jako přitažlivou a atraktivní. Islamizaci spatřuje jako pouhého strašáka a západ je pro něj nejmocnější a nejsilnější ve všech liniích.⁸⁴

Časopis *Přítomnost* obsahuje článek od Petra Příhody, který se zde věnuje otázce, proč spousta civilizací dnes zaniká. Důvodů může být několik. Například nevhodné přírodní podmínky nebo vnitřní konflikty civilizací. Jako příklad zde Příhoda uvádí případ starověkého Říma, jehož zánik měli na svědomí barbaři ze severu, kteří měli jednoduchou práci s už tak upadající civilizací. Základním problémem byl totiž nedostatek pracovních sil a práce proto byla přenechávána lidem, co se nezajímali o římskou ideu. V dalším odstavci se zmiňuje o reprodukci Evropanů, která se snižuje a kterou kritizují muslimští vyznavači. Ti nás označují za příživníky, co nechtějí mít děti. Tak se vyjádřil arabský imám, který také tvrdí, že polovinu Evropanů v roce 2050 budou tvořit důchodci a jejich řady doplní přistěhovalci z jiných zemí. Ostatně něco podobného tvrdí i ve *Střetu civilizací* Huntington, který se též domnívá, že Evropská populace se snižuje v rámci omezení reprodukce. Příhoda v článku píše také o migrantech a problematice jejich integrace do Evropského prostředí. Zmiňuje se konkrétně o Vietnamcích, kteří se přizpůsobují většinou bez jakýchkoliv větších potíží. Horší je to u migrantů z muslimských zemí. Ti vytváří izolované skupiny, které nerespektují zákony

---

⁸⁴ Srov. Hořejší, Václav. "Islám – reálná hrozba, nebo jen „papírový tygr“?" *Vesmír*. Roč. 90, č. 2 (2011), s. 110-112.

hostitelské země. Odkazuje se zde právě na Huntingtonův *Střet civilizací*. S jeho tezí o střetu Západu s islámem Příhoda sice souhlasí, ale už nesouhlasí s tím, že je to střet dvou náboženství. Zastává názor, že jde spíše o střet kultur a říká, že Západ už nelze celý považovat jen za křesťanský.⁸⁵

Časopis *Prostor* nám nabízí článek týkající se problematiky islámského terorismu, který napsal Wolfgang Giegerich. Píše o teroristických skupinách, které existují v různých částech světa, ale ta islámská je nejsilnější, má největší podporu ostatních arabských zemí, jejími sítěmi je protkáno mnoho zemí a také nejsilněji projevuje svou nenávist k Americe. Upozorňuje na riziko záměny islámu v činech a ideologii. Islám jako náboženství je podle islámských učenců mírumilovný, jehož činy mají s tímto náboženstvím jen vzdáleně něco společného. Polarizovat ale tento pojem je podle autora nešťastné, protože tím dochází ke zmatení. Nachází zde podle něho zcestné názory některých lidí, kteří jádro teroristických konfliktů vidí u chudých obyvatelů islámu, kteří sami nedisponují dostatkem sebevědomí a vzdělání, a tak jejich práci za ně odvádějí bohatí teroristé s vyšším vzděláním a promyšlenými plány. Jak už jsem řekla, Giegerich zmíněný názor považuje za mylný a jako zdroj terorismu vidí spíše vyšší vrstvy, které jsou myšlenkově izolovány od lidí chudých. Chudí lidé mají úplně jiné každodenní starosti, které bohatí nemohou znát,⁸⁶ což je mimochodem i mým názorem. Základ terorismu z mého pohledu rozhodně nepochází z nižších vrstev, ti lidé nemají potřebu se mstít, jejich myšlení je podle mého názoru úplně jinde než myšlení bohatých a závistivých lidí. Zní to jako paradox, že by bohatí měli co závidět, ale po moci prahnou většinou právě ti, co mají už tak dostatek materiálních prostředků a hledají něco, co jejich duševní prázdnotu vyplní, aniž by si uvědomovali, že vítězství a převzetí politické moci nad světem jim to nevyhradí. Abychom se ale vrátili k článku, tak podle autora jsou teroristé lidé, kteří jsou slepě vedeni nějakou ideou a subjektivním myšlením, díky kterému se nenechají ze svého přesvědčení vytrhnout. Jdou si tvrdě a svéhlavě za cílem, jenž jim byl „předurčen“. Autor to zde považuje za jakousi myšlenkovou zmatenost, která vůči Západu působí ničivě a negativně. Nepožadují nápravu světa, ale chtějí vyloženě ničit to, co je jim odporné.⁸⁷ Mou domněnku o závistivých teroristech mi autor hned na další straně potvrzuje jeho slovy, kde se zmiňuje právě o závistí, která si nepřeje zlepšení pro sebe, ale horší situaci pro druhé. Další pro mě velmi souhlasnou připomínkou od autora je zde jeho popis o lidech v islámských zemích, kteří se nemohou svobodně rozvíjet na úrovni duchovní sféry

⁸⁵ Srov. Příhoda, Petr. “Zhoubné kouzlo komfortu.” *Přítomnost*. Zima (2007), s. 25.

⁸⁶ Srov. Giegerich, Wolfgang. “Islámský terorismus.” *Prostor*. Č. 69/70 (2006), s. 189-191.

⁸⁷ Srov. Tamtéž, s. 191-192.

individuálně, natož kolektivně, a tak trpí. Svoboda ducha je v rámci jejich náboženství potlačována, tudíž mnozí jedinci pocítují beznaděj a tak postrádají smysl života. Nevidí ve svém životě uspokojivou budoucnost, proto neprahnou ani po pozitivních cílech a jejich emoce kulminují právě zlem a negativismem.⁸⁸

Islám stál v dřívějších dobách v popředí kultury, ale během let se jeho vývoj zastavil a nahradila ho Evropa. Islám z toho důvodu nemá co nového nabízet, protože veškeré politické, ekonomické i ostatní novinky pocházejí ze Západu, což pro islám v dnešní době představuje velký problém, se kterým se jen těžko vyrovnává a cítí se méněcenný. Z toho pramení i jeho nenávisť k Západu a tím i mezikulturní teroristické boje jako reakce na jejich neúnosnou emoční situaci.⁸⁹ Autor v článku upozorňuje na to, že neporovnává dvě náboženství a netvrdí, že jedno je nadřazenější a druhé podřadné. Poukazuje na skutečnost, že se jedná o dvě rovnocenná náboženství, která dělí pouze dějinná propast, tudíž nemluví o střetu civilizací jako Huntington, ale o boji dvou civilizací s rozdílností dějinného vývoje. Islám trápí pouze situace, že existuje západní civilizace, která pro ně představuje duchovní negaci a zhoubný způsob myšlení.⁹⁰ Giegerich dále ve svém článku rozvíjí myšlenku o muslimských teroristech, pro které je jednodušší v rámci svého náboženského fanatismu šířit zlo, negativismus, vinit druhé z jejich neuspokojených potřeb, než zapracovat na sobě, na svém náboženství a rozvoji své kultury.⁹¹

Huntingtonův *Střet civilizací* je Mendelem v knize *Islám v srdci Evropy* kritizován pro svou jednoduchost, chaotičnost a pouhé poskládání faktů z minulosti, které čtenář očekává na základě obecného mínění společnosti.⁹² Huntington ale nabízí i jeden z možných pohledů do budoucnosti, která se už dnes stává současností, tudíž si každý sám může posoudit, jak moc se jeho koncepce naplňuje.

Kritika je v knize namířena i proti Huntingtonovu přesvědčení, že skutečný původ sporů spočívá v pocitu nadřazenosti islámské civilizace, která prahne po moci, naopak od západní civilizace, jejíž odlišnost spočívá v univerzalitě kultury, ale stejnému pocitu nadřazenosti. To pokládá Huntington za základní složky problému, což Mendel označuje jako generalizaci.⁹³

---

⁸⁸ Srov. Tamtéž, s. 192-193.

⁸⁹ Srov. Tamtéž, s. 195.

⁹⁰ Srov. Tamtéž, s. 197.

⁹¹ Srov. Tamtéž, s. 199-200.

⁹² Srov. Mendel, Miloš. *Islám v srdci Evropy: vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Praha: Academia, 2007, s. 93.

⁹³ Srov. Tamtéž, s. 112.

Dále zařazují webovou recenzi amerického publicisty Davida Brookse. Považuje Huntingtonovu knihu za poučné dílo nesoucí historické změny, a které odstartovalo ve světě zuřivou debatu a jak víme, v tom má pravdu. Příslušníci arabských zemí žijí v podmínkách, které jim umožňují vlastenectví v rámci náboženství a jejich duchovních pravidel, které jsou kladeny do popředí. Brooks podotýká, že Huntington špatně definuje kultury a tvrdí, že každý člověk na Zemi je členem naší kultury, kde každý je nějakým způsobem jedinečný.⁹⁴

Pro zajímavost zde zařazují též jednu internetovou recenzi z řad laiků. Autorka ve svém článku, který na webu uveřejnila v roce 2013, shledává v Huntingtonovu *Střetu civilizací* jedinečnost v tom, že ač vyšlo už před deseti lety, můžeme Huntingtonovy argumenty porovnávat s dnešními skutečnostmi. Za pravdu mu dává hlavně v tom, že jsme opravdu v době civilizačních střetů a dnešní události jsou tomu důkazem. Nesouhlasí ale s Huntingtonovým návrhem, který by podle něj vyřešil multicivilizační konflikty a tím je podle Huntingtona univerzální světový řád.⁹⁵

6.1. Střet civilizací? Žhavé sondy deseti autorů

Kniha deseti autorů je přímou reakcí na knihu *Střet civilizací* od Samuela Huntingtona. Uvedu základní teze všech deseti autorů, v jakých názorech se s Huntingtonem shodují a v jakých naopak rozcházejí. Celá kniha je věnována ústřednímu tématu, o kterém má bakalářská práce pojednává.

V první kapitole *Konec dějin a střet civilizací* politolog Vladimír Nálevka uvádí čtenáře do problematiky Huntingtonovy knihy pouze popisným způsobem. Nijak ji nehodnotí a pouze konstatuje hlavní fakta, čím se Huntington ve *Střetu civilizací* zabývá.⁹⁶

Arabista a islamista Miloš Mendel ve své kapitole s názvem „*Střet civilizací*“ ve světle vědeckého výzkumu kritizuje Huntingtonovu knihu hlavně v ohledu nevyjasněných základních pojmů, které prý vysvětluje za pochodu, až když se mu to hodí. Také přebíhá od jednoho tématu ke druhému, což působí v knize zmatek. Kniha je podle Mendela souvislým tokem Huntingtonových myšlenek, jejíž základní termíny jsou nedostatečně vysvětleny. Používá více pojmů, které jeho nahodilé úvahy ještě více znejasňují. Neuspokojivě definovaná hypotéza nebo sjednocení pojmu civilizace a kultury bere Mendel za další deficit

⁹⁴ Srov. Nytimes.com. "Huntington's Clash Revisited." 3. 3. 2011.

⁹⁵ Srov. Kristaewert.wordpress.com. "Review of Samuel Huntington's The Clash of Civilizations." 19. 2. 2013.

⁹⁶ Srov. Budil, Ivo T. Fliedr, Bob. Halík, Tomáš. Hekrdla, Martin. Komárek, Stanislav. Kropáček, Luboš. Krejčí, Oskar. Mendel, Miloš. Nálevka, Vladimír. Zbořil, Zdeněk. *Střet civilizací? Žhavé sondy deseti autorů: Dominance Západu nebo dialog světových kultur*, s. 10-19.

Huntingtonovy knihy.⁹⁷ Dále Huntingtona kritizuje v tom, že má nedostatečné znalosti ve sféře politických a kulturních dějin, což soudí z části, kde Huntington tvrdí, že Západ je označení pro dřívější pojem západní křesťanství. Mendel zde Huntingtonův dojem, že západní civilizace je označení, které vychází ze světové strany, označuje za mylný a potvrzuje to tím, že termín Západ je starý už z dob starých Řeků, kteří vynalezli pojem Orient a Okcident, tedy Východ nebo Západ.⁹⁸ Názor o střetu islámské a křesťanské civilizace zde Mendel s Huntingtonem nesdílí, protože nenachází jediný argument o ohrožení Západu islámskou civilizací.⁹⁹

Další kapitola *Hrozivé proroctví* od sociologa a filozofa Oskara Krejčího už podle názvu naznačuje, že by Huntingtonovy předpovědi mohly být klidně pravdivé.¹⁰⁰ Krejčí u Huntingtona opět kritizuje to, co Mendel, tedy nejasnost pojmů civilizace a kultura, které Huntington používá jako synonyma. Říká, že je to dáno tím, že ani jeden termín nemá striktně danou definici, která by byla obecně uznávána. Oba pojmy jsou neurčité a mají všeobíhající charakter, takže si pod ně každý může doplnit svůj obsah.¹⁰¹ Kritizuje Huntingtonovo tvrzení, že konflikty vznikající z nenávisti jsou závislé na tom, že nenávidět je lidské, Krejčí zde upozorňuje na jednostrannost tohoto označení člověka a že stejně tak i milovat je lidské a že svět se neskládá pouze z nepřátelství a konfliktů.¹⁰² Opět zde Krejčí zpochybňuje Huntingtonovu znalost dějin, kdy Huntington tvrdí, že Západ ovlivňoval od roku 1500 všechny ostatní civilizace a že právě Západ je startérem pro veškerou modernizaci ve světě, což Krejčí uvádí na pravou míru tvrzením, že Evropa od 15. století je ovlivňována právě Východem a islámskými zeměmi a že judaismus i křesťanství vznikly v antice.¹⁰³ Podle Huntingtona může docházet ke smířlivému jednání pouze v rámci jedné kultury, Krejčí se ale domnívá, že mír může nastat i mezi Západem a islámem, což dokládá smírem mezi křesťanstvím a judaismem.¹⁰⁴

Přírodovědec Stanislav Komárek, jako další autor, ve své kapitole s názvem *Prorokovali proroci*, považuje Huntingtona za proroka, jenž nastínil možný vývoj dějin, který se částečně

---

⁹⁷ Srov. Tamtéž, s. 27-30.

⁹⁸ Srov. Tamtéž, s. 35.

⁹⁹ Srov. Tamtéž, s. 47.

¹⁰⁰ Srov. Tamtéž, s. 50.

¹⁰¹ Srov. Tamtéž, s. 56.

¹⁰² Srov. Tamtéž, s. 64-65.

¹⁰³ Srov. Tamtéž, s. 67.

¹⁰⁴ Srov. Tamtéž, s. 70.

plní. Pozitivně hodnotí jeho podrobné rozpracování událostí v knize a spatřuje ji za oslnivou, ale i nebezpečnou. Chválí její čtivost, detaily a podloženost údajů fakty.¹⁰⁵

Kapitola *Model spíše varovný* od orientalisty a afrikanisty Luboše Kropáčka srovnává knihu Francise Fukuyami a Samuela Huntingtona, které staví proti sobě. Huntingtonův *Střet civilizací* považuje sice za jiný pohled na svět, ale tvrdí, že na Fukuyamovi myšlenky navazuje.¹⁰⁶ Huntington vidí chudé země jako neschopné se postavit zemím bohatým pro svou nedostatečnou hospodářskou a politickou sílu. S tímto užším pojetím Kropáček souhlasí a dále ho svým komentářem rozšiřuje. Používá názor Francise Fukuyami, který oba světy slučuje do jednoho společenského systému, s čímž Huntington nesouhlasí.¹⁰⁷ Velmi sympatizují s Kropáčkovým tvrzením, že pokud vyžadujeme od islámského světa, aby nás přijal do pluralitního světa, musíme to udělat i my. Reaguje tím na Huntingtonovo tvrzení, že napjaté vztahy mezi islámem a Evropou jsou už stoletými problémy, k čemuž Kropáček připojuje fakt, že muslimský svět a Západ bývali i spojenci s dobrými vztahy v oblasti obchodu a vzájemně se obohacovali o filozofické, vědecké a kulturní podněty.¹⁰⁸

U politologa Zdeňka Zbořila v kapitole *Střed a střet civilizací* spatřujeme kritiku Huntingtonových úvah, kdy vidí problém v popisu a definování jednotlivých pojmů. Zbořil tvrdí, že jim autor přiřknul taková označení, která se mu vzhledem k souvislostem v textu hodí. Huntington ve svém textu také opomíjí spoustu dalších různorodých a odlišných kultur, které existují v rámci jedné civilizace.¹⁰⁹

Další kapitola, ve které reaguje na knihu Samuela Huntingtona přírodovědec a sociolog Ivo T. Budil, je *Střet kultur a vzpoura proti modernitě*. Budil o *Střetu civilizací* píše, že ačkoliv byla Huntingtonova kniha napsána už před devatenácti lety jako reakce na válku v bývalé Jugoslávii (nyní v této oblasti najdeme státy jako je Slovinsko, Makedonie, Srbsko, Chorvatsko, Černou Horu, Kosovo a Bosnu a Hercegovinu),¹¹⁰ události v ní jsou čím dál více aktuálnější. Podle Huntingtona bude hlavním problémem střet několika civilizačních okruhů, kterým budeme v budoucnu čelit.¹¹¹

---

¹⁰⁵ Srov. Tamtéž, s. 76-77.

¹⁰⁶ Srov. Tamtéž, s. 84.

¹⁰⁷ Srov. Tamtéž, s. 92-93.

¹⁰⁸ Srov. Tamtéž, s. 97.

¹⁰⁹ Srov. Tamtéž, s. 110.

¹¹⁰ Srov. Splhej.wz.cz. "Bývalá Jugoslávie."

¹¹¹ Srov. Budil, Ivo T. Fliedr, Bob. Halík, Tomáš. Hekrdla, Martin. Komárek, Stanislav. Kropáček, Luboš. Krejčí, Oskar. Mendel, Miloš. Nálevka, Vladimír. Zbořil, Zdeněk. *Střet civilizací? Žhavé sondy deseti autorů: Dominance Západu nebo dialog světových kultur*, s. 116-117.

V kapitole s názvem *Postmoderní sociální konflikt* téma o střetu civilizací komentuje publicista Martin Hekrdla. Ačkoliv Hekrdla tvrdí, že Huntingtonovo rozdělení světa na osm civilizací je bláznivé, současně přiznává, že ukazuje některá důležitá fakta, která jsou jindy zastřena. Podle Huntingtona postupným prohlubováním rozdílů vzniká rozdělení světa na jednotlivé zneprátené fragmenty.¹¹² Huntington je zde stavěn opět do opozice s Fukuyamou a Hekrdla poukazuje na hlavní rozdíl mezi nimi. Fukuyama je zastáncem názoru, že veškeré lidstvo se postupem času asimiluje do jedné globální společnosti, zatímco Huntington prosazuje tezi o tom, že mnoho migrantů o integraci ani nestojí.¹¹³ V jenom se ale Fukuyama s Huntingtonem shodují a tím je individualismus. Pro Huntingtona to je základní lidská hodnota západní civilizace, podle Fukuyamy individualismus představuje jedno z nejdůležitějších lidských práv, které je potřeba chránit na individuální rovině.¹¹⁴

Další kapitolu *Když odnikud někam, tak jinudy* nám představuje geodet a kartograf Bob Fliedr a vyjadřuje se k tématu následovně. Západní civilizaci popisuje jako dramatickou, kde na jednu stranu vládne svoboda, demokracie, blahobyt, nové technologie, s čímž jsou ale spojené i vedlejší role jako drogy, stres, rodinné krize a dvě světové války v dějinách. Lidi sužuje strach, že přijde třetí a proto zde vládne zklamání, frustrace a pocity neúspěchu. Jedni tvrdí, že důvodem je upadající zájem o náboženství a nabádají, abychom se vrátili ke starým duchovním kořenům civilizace, zatímco druzí tvrdí, že to už nestačí. Západ je místem, kde se objevuje rozum a síla mysli, Východ má pasivní myšlení, které je více intuitivním. Spojení těchto dvou myslí by mohlo vyřešit kladnou budoucnost světa.¹¹⁵

Do další kapitoly „*Nový světový řád*“ a *náboženství* nás svými slovy uvádí teolog, psycholog a sociolog Tomáš Halík. Autor se vyjadřuje oproti minulým autorům k Huntingtonovi pozitivně, v podstatě s jeho tezemi souhlasí a říká, že Huntingtonovo dílo je pouze nastíněním jednoho z mnoha scénářů, ke kterým se v dané době schyluje. Snažil se vyvrátit Fukuyamovu naivní koncepci. Halík kritizuje spíše kritiky Huntingtonovy knihy než samotného Huntingtona, o kterých se domnívá, že knihu o střetu civilizací četli povrchně a věří tomu, co o autorovi koluje. Halík tedy v Huntingtonovi nevidí pesimistického proroka, ale v lecčem s ním sympatizuje.¹¹⁶ Souhlasí s jeho názorem, že je potřeba nové sebereflexe Západu, což je velký problém dnešního světa nejen pro Huntingtona, ale i podle Halíka.

---

¹¹² Srov. Tamtéž, s. 152-153.

¹¹³ Srov. Tamtéž, s. 155.

¹¹⁴ Srov. Tamtéž, s. 158.

¹¹⁵ Srov. Tamtéž, s. 168-169.

¹¹⁶ Srov. Tamtéž, s. 172.

Dalším problémem vidí ve spojení „multikulturalismu doma“ a „universalismu ve světě“, což se děje předně v Americe, kde dochází k nerespektování odlišných kultur a upouštění od posilování západní identity.¹¹⁷ Huntingtonovu knihu považuje za velmi hodnotné dílo tím, že poukazuje „*k daleko diferencovanějšímu obrazu současného světa, daleko zodpovědnějšímu přístupu k vlastnímu kulturnímu dědictví a daleko citlivějšímu vnímání a respektování odlišných společností.*“¹¹⁸ Halík si váží toho, že se Huntington ve své knize věnuje i náboženství a že si všiml, jak rozdílná náboženství působí ve světě a jaké bude mít důsledky v budoucnosti na mezinárodní úrovni.¹¹⁹

---

¹¹⁷ Srov. Tamtéž, s. 174-175.

¹¹⁸ Cit. Tamtéž, s. 175.

¹¹⁹ Srov. Tamtéž, s. 176.

7. Možné spouštěče konfliktů

Scheu píše o migrantech a kulturních konfliktech, které, jak už dávno víme, vznikají z kulturních odlišností a pronikají do společenského života. Podle Waltera Kälina dělí kulturní konflikty do tří kategorií, na soukromé, veřejné a státní, kdy ve všech těchto třech sférách se s kulturními konflikty setkáváme. Jmenuje například vojenskou službu, rodinu, přátele, pracoviště a podobně. Zejména se zabývá kulturními konflikty v oblasti právní, které dále rozlišuje na vnitrostátní právo, veřejné, trestní a soukromé. Dále zmiňuje kulturní konflikty v oblasti náboženského vyznání, zabývá se například obřízkou nebo nošením islámských šátků na veřejnosti.¹²⁰ Toto koresponduje s Huntingtonem, který za jeden z původů konfliktů považuje právě kulturní rozdílnost s náboženstvím v hlavní roli.

Etnické rozdíly najdeme nejen v oblasti kulturních, náboženských, etnických, nebo jazykových odlišností, ale jsou také zakotvené mezi lidmi z historických předsudků. Všechny tyto zmíněné rozdíly vedou ke konfliktům mezi lidmi.¹²¹ Pokud tedy dochází ke konfliktům v tak malých společnostech, v rámci jednoho státu vůči menšinám, nemůžeme se divit, že dochází i ke světovým střetům.

Zajímavé je, že křesťanství vznikalo v prostředí různě odlišném jak kulturně, tak nábožensky a v každé obci se vyvíjelo jinou rychlostí.¹²² Kdežto islám vznikal v oblastech Předního východu, odkud se pak šířil dále.¹²³ Islám má tedy své pevné místo základu, ale křesťanství má základy zrodu roztroušené.

Postupným vývojem obou náboženství se mezi nimi utvářely vztahy, které už od počátků nebyly kladné. Soupeření mezi nimi je tedy zakořeněno od samého začátku.¹²⁴ Vidíme, že spory tato dvě náboženství provázejí už po dlouhá léta a tudíž se nyní nemůžeme divit současné situaci ve světě a věčným konfliktům mezi křesťanstvím a islámem.

Zásadním problémem je, že na Západě je církev od státu oddělená, což v islámu neexistuje. V muslimských zemích funguje církev a stát dohromady, je to jejich způsob života, který je odlišný od západního.¹²⁵ Nepochopení a netolerance vůči jinému stylu života

---

¹²⁰ Srov. Scheu, Harald Christian. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium, 2011, s. 30-31.

¹²¹ Srov. Bittnerová, Moravcová Mirjam. *Etnické komunity: v kulturní a sociální různosti*. Praha: FHS UK, 2010, s. 9.

¹²² Srov. Mendel, Miloš. *Náboženství v boji o Palestinu: judaismus, islám a křesťanství jako ideologie etnického konfliktu*. Brno: Atlantis, 2000, s. 35.

¹²³¹²³ Srov. Tamtéž, s. 29.

¹²⁴ Srov. Tamtéž, s. 37.

¹²⁵ Srov. Buruma, Ian. Margalit, Avishai. *Okcidentalismus Západ očima nepřátel*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 23.

z jejich strany vytváří konflikty na mezinárodní úrovni. Ovšem toho jsme si vědomi už z Huntingtonovy knihy, v níž zmíněný problém autor uvádí též.

Velice mě zaujala teorie Burumi a Margalita, ti píší, že orientalisté, tedy lidé z Východu, jsou velmi ovlivněni předsudky vůči Západu. Vidí ho jako zkažený a bezbožný, tudíž i jeho obyvatelstvo méněcenné, a tak je samozřejmé, že se takovéto parazitní civilizace chtějí zbavit. Problémy pramení z velké nenávisti vůči západnímu myšlení, jejich systému nebo vůči nevěřícím, ti jsou považováni za nežádoucí nadbytek, který musí být zlikvidován a následně má být nastavena čistá víra ve světě. Velmi sympatizuji s myšlenkou autorů v knize, kteří kladou důraz na to, že je potřeba pochopit, z čeho nenávist vzniká, aby se mohl lépe formovat proces, jenž by útoky vůči Západu zastavil.¹²⁶

Podíváme-li se přímo na Českou republiku, je zde cítit míra určitého egocentrismu. Miloš Mendel vychází z oblíbeného tvrzení Čechů o Praze, která leží v srdci Evropy. Ačkoliv geograficky to přibližně sedí, je to zde myšleno spíše jako symbolika emocionální povahy Čech. Evropa se tímto cítí být nadřazená¹²⁷, a proto může pronikání islámu do českých zemí představovat pro Čechy problém a mít negativní dopad na české obyvatelstvo. Přistěhovalci islámského původu pak představují problém v rovině právních předpisů, které nemusí každý chtít dodržovat. Aby se zde cítili více jako doma, mají potřebu u nás vytvářet různé podmínky pro život,¹²⁸ na které jsou zvyklí ze své domoviny. To se Čechům samozřejmě nelíbí a není divu, že se cítí být ohroženi a jak už víme, pocit ohrožení vyvolává obranu, která může vyústit v konflikty.

George Weigel ve svém spise *Dvojí kulturní válka v Evropě* definuje agresory v kulturní válce, jimiž jsou muslimové opovrhující Západem. Chtějí Západu vnutit svá přesvědčení klidně i násilím a donucením a tím islamizovat Evropu.¹²⁹ Problém ale vidí hlavně v přílišné propustnosti evropských hranic a přijímání imigrantů z islámského světa. Přistěhovalci v Evropě pomalu utvářejí a plní různé evropské periferie, kde se snaží prosazovat svá práva.¹³⁰

Zajímavou úvahu nám také přináší Roger Scruton ve svém spise *Imigrace, multikulturalismus a nutnost bránit národní stát*. Uvádí definice příslušnosti, které se od sebe

---

¹²⁶ Srov. Tamtéž, s. 28-29.

¹²⁷ Srov. Mendel, Miloš. *Islám v srdci Evropy: vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Praha: Academia, 2007, s. 9.

¹²⁸ Srov. Tamtéž, s. 11.

¹²⁹ Srov. George, Wiegel. *Dvojí kulturní válka v Evropě*. Praha: Občanský institut, 2006, s. 4.

¹³⁰ Srov. Tamtéž, s. 7.

v určitých společnostech navzájem liší. V některých společnostech je příslušnost závislá na náboženství, jako je tomu v islámských zemích. V evropských zemích je to národovectví, přičemž dříve bylo náboženství také důležitou složkou identity každého Evropana, ale to se vlivem vývoje dějin změnilo. To zaručuje větší svobodu, která je tak přitažlivá pro přistěhovalce ze zemí, kde utváří národní příslušnost hlavně náboženství.¹³¹

Ve své knize *Strach z barbarů* autor Tzvetan Todorov upozorňuje na častý prohřešek, kterého se dopouští mnoho lidí. Je jím záměna termínů islamismus a terorismus a uvádí, že kromě toho, že všechen terorismus nepochází pouze od islamistů, je pojem islamismus ideologie, která představuje pouze způsob jednání, jenž může v terorismus vyústit. Vede je k tomu zřejmě islamistický pocit společenské nespravedlnosti v jejich zemích a přesvědčení, že bojují za správnou věc, podporovanou Bohem. Jsou schopni se obětovat a věří, že se z nich stanou národní hrdinové.¹³² Jedním z možných vzniků konfliktu je, jak víme, strach. Todorov ale uvádí zajímavou teorii, kde se můžeme zamyslet nad tím, že původcem může být i pocit samoty, touha po společnosti a tedy i upoutání pozornosti druhých.¹³³ I to podle mého názoru může vést lidi k nenávisti a jejich následným zoufalým činům ve formě vyvolání mezinárodních sporů.

---

¹³¹ Srov. Scruton, Roger. *Imigrace, multikulturalismus a nutnost bránit národní stát*. Praha: Občanský institut, 2006, s. 6.

¹³²¹³² Srov. Todorov, Tzvetan. *Strach z barbarů: kulturní rozmanitost, identita a střet civilizací*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2011, s. 115.

¹³³ Srov. Tamtéž, s. 119.

8. Závěr

Úkolem mé bakalářské práce bylo zkompletovat reakce různých autorů na knihu Samuela Huntingtona *Střet civilizací* a zde je publikovat. Pro dostatečné porozumění a uvedení do problematiky jsem velkou část práce věnovala hlavní knize, ze které má bakalářská práce vycházet. Další důležitou částí, kterou jsem se zabývala, jsou recenze na Huntingtonovu knihu, prokládané mými vlastními názory a komentáři. Nakonec jsem do práce zařadila pár faktů a zajímavostí z dalších knižních zdrojů vztahujících se k tématu. Knihy jsem se rozhodla zařadit pro ujasnění základních konfliktů. Díky nim jsem si utvořila lepší orientaci v oblasti základních důvodů mezinárodních a globálních sporů.

Ačkoliv jsem Huntingtonovu knihu přečetla jednou, otevírá mi nové obzory a rozšiřuje povědomí o dnešním světě a o možném budoucím vývoji. Po prostudování různých recenzí a článků, ve kterých autoři uvádějí své, kolikrát rozdílné názory, jsem se naučila pohlížet na vědecké texty jinými očima. Očima člověka, který se nesmí nechat svést pouze jednostranným názorem a myslet si, že po přečtení knihy je vševědoucí, ale měl by se naučit studovat dané téma i nadále, dokud si neuspořádá myšlenky do vlastního názoru.

Nicméně Samuel Huntington už v úvodu své knihy píše, že jeho práce je pouze teorií a jednou z mnoha cest, kterými se může svět vydat, což zřejmě mnoho jeho kritiků přehlédlo. Chtěl upozornit, jakým směrem má v současné chvíli svět nakročeno a odvozoval tak z událostí předešlých, které pro něj byly znepokojivé. Třebaže vyvolal tolik kritiky v mnoha částech světa a rozproudil celosvětovou debatu, možná právě proto je jeho dílo některými považováno za velkolepé a vzácné. Někteří ho cení, někteří kritizují. Každopádně je faktem, že kniha je pouhým nástřelem toho, co by se mohlo udát v případě, že se svět nezvrtné jiným směrem, než jak to předpokládal Huntington ve své době.

Bibliografie

- Bittnerová, Moravcová Mirjam. *Etnické komunity: v kulturní a sociální různosti*. Praha: FHS UK, 2010.
- Buruma, Ian. Margalit, Avishai. *Okcidentalismus Západ očima nepřátel*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005.
- Huntington, Samuel Phillips. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001.
- Mendel, Miloš. *Islám v srdci Evropy: vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Praha: Academia, 2007.
- Mendel, Miloš. *Náboženství v boji o Palestinu: judaismus, islám a křesťanství jako ideologie etnického konfliktu*. Brno: Atlantis, 2000.
- Budil, Ivo T. Fliedr, Bob. Halík, Tomáš. Hekrdla, Martin. Komárek, Stanislav. Kropáček, Libor. Krejčí, Oskar. Mendel, Miloš. Nálevka, Vladimír. Zbořil, Zdeněk. *Střet civilizací? Žhavé sondy deseti autorů: Dominance Západu nebo dialog světových kultur*. Praha: Evropský literární klub, 2002.
- Scruton, Roger. *Imigrace, multikulturalismus a nutnost bránit národní stát*. Praha: Občanský institut, 2006.
- Scheu, Harald Christian. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium, 2011.
- Todorov, Tzvetan. *Strach z barbarů: kulturní rozmanitost, identita a střet civilizací*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2011.
- George, Wiegel. *Dvojí kulturní válka v Evropě*. Praha: Občanský institut, 2006.
- Boulad, Henri. "Islám, křesťanství a Západ." *Teologické texty*. Roč. 20, č. 3 (2009), s. 151-152.
- Giegerich, Wolfgang. "Islámský terorismus." *Prostor*. Č. 69/70 (2006), s. 189-205.
- Heczko, Stanislav. "S. P. Huntington: Střet civilizací. Boj kultur a proměna světového řádu." *Český zápas*. Roč. 82, č. 35 (2002), s. 6-7.
- Hořejší, Václav. "Islám – reálná hrozba, nebo jen „papírový tygr“?" *Vesmír*. Roč. 90, č. 2 (2011), s. 110-112.
- Kielmansegg, Peter von, Graf. "Církev a stát v Evropě." *Střední Evropa*. Roč. 22, č. 132 (2009), s. 24-30.

Kropáček, Luboš. “Evropa a islám: střet civilizací?” *Mezinárodní politika*. Roč. 25, č. 5 (2001), s. 16-17.

Kučera, Rudolf. “V jistém smyslu přece jen jde o střet civilizací.” *Střední Evropa*. Roč. 17, č. 108 (2001), s. 4-8.

Příhoda, Petr. “Zhoubné kouzlo komfortu.” *Přítomnost*. Zima (2007), s. 24-27.

Said, Edward W. “Střet nevědomosti.” *Listy*. Roč. 31, č. 6 (2001), s. 28-30.

Šafránek, Ladislav. “Hrozí střet civilizací?” *Mezinárodní politika*. Roč. 26, č. 2 (2002), s. 37-38.

Vávra, Martin. “Bezejmenná devadesátá léta?” *Listy*. Roč. 31, č. 6 (2001), s. 69-71.

Internetové zdroje

Atllanka.net. “S. Huntington – Střet civilizací.” 11. 3. 2013. Dostupné z: <http://www.atllanka.net/index.php?text=411-s-huntington-stret-civilizaci> [cit. 12. 11. 2014].

Blisty.cz. “Britské listy.” 1996-2014. Dostupné z: <http://www.blisty.cz/authors/315-stanislav-heczko> [cit. 20. 3. 2015].

Eretz.cz. “Izrael a Blízký Východ.” 18. 3. 2013. Dostupné z: <http://eretz.cz/2013/03/mytus-mizejicich-libanonskych-krestanu/> [cit. 19. 1. 2015].

Euroactiv.cz. “Události na Ukrajině v roce 2014.” 31. 10. 2014. Dostupné z: <http://www.euroactiv.cz/vnejsi-vztahy/link-dossier/vyvoj-aktualniho-deni-na-ukrajine-000101> [cit. 20. 3. 2015].

Kristaewert.wordpress.com. “Review of Samuel Huntington’s The Clash of Civilizations.” 19. 2. 2013. Dostupné z: <https://kristaewert.wordpress.com/2013/02/19/review-of-samuel-huntingtons-the-clash-of-civilizations/> [cit. 20. 3. 2015].

Lidovky.cz. “SVĚT: Náboženské kořeny konfliktu v Libanonu.” 16. 8. 2006. Dostupné z: http://m.neviditelnypes.lidovky.cz/zahranici/clanek.A060815_124834_p_zahranici_wag.iln [cit. 19. 1. 2015].

Nytimes.com. “Huntington’s Clash Revisited.” 3. 3. 2011. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2011/03/04/opinion/04brooks.html> [cit. 20. 3. 2015].

Osobnosti.cz. “Samuel Phillips Huntington.” 2014. Dostupné z: <http://www.financnici.cz/samuel-phillips-huntington#cy> [cit. 12. 11. 2014].

Politologie.blog.cz. “Seminář k politologii.” 6. 4. 2006. Dostupné z: <http://politologie.blog.cz/0604/samuel-huntington-stret-civilizaci> [cit. 28. 1. 2015].

Splhej.wz.cz. “Bývalá Jugoslávie.” Dostupné z: <http://splhej.wz.cz/referat/zemepis/8/Byvala-Jugoslavie/> [cit. 20. 3. 2015].